

[Dupont.]

et år ad gangen i årene 1932-41 og på ny for årene 1952-59, dog her for 4 år ad gangen. Den har uden tvivl været med til at øge det færøske fiskeri, hvorfor det da også er helt naturligt, at man nu på foranledning af det færøske hvalfangerselskab i lagtinget har vedtaget et forslag, der også skal omfatte hvalfangsten. Da netop hvalfangst fordrer betydelig investering til udrustning og drift, vil det utvivlsomt være et betydeligt fremskridt, om også denne virksomheds finansieringsmuligheder lettes. Lagtinget har enstemmigt vedtaget forslaget; landsstyret har henstillet, at forslaget forelægges folketinget, og statsministeriet har givet det sin anbefaling.

Vedtægelsen af det foreliggende lovforslag vil betyde, at enhver på Færøerne, der driver fiskeri, herunder også hvalfangst, skal kunne give underpant i fangsten til sikkerhed for betaling af gæld, der er stiftet til udrustning og drift af fisker- og hvalfangertøjer. Den gældende lovgivning, der udløber i 1959, foreslås altså nu udvidet til også at omfatte hvalfangst, og loven kommer til at gælde for de 4 år 1958-1962.

Da vanskelighederne ved finansiering af såvel almindeligt fiskeri som hvalfangst fortsat består, skal jeg på mit partis vegne anbefale det foreliggende lovforslag til hurtig og velvillig behandling. Da der ikke er noget nyt i lovforslaget, altså bortset fra den nævnte udvidelse vedrørende hvalfangsten, idet det ellers har samme omfang som tidligere, kan det måske fremmes uden udvalgsbehandling.

Johan Poulsen: Jeg takker den højtærede minister for fremsættelsen af lovforslaget.

I øvrigt kan jeg ganske henholde mig til, hvad ordføreren for det socialdemokratiske parti, det ærede medlem hr. Dupont, har sagt — også det sidste angående unødigheden af udvalgsbehandling.

Baagø: Jeg kan på mit partis vegne anbefale, at lovforslaget fremmes, og vi fra vor side ønsker ikke nogen udvalgsbehandling.

Slipsager: Jeg kan på det radikale venstres vegne ligeledes anbefale lovforslaget.

I betragtning af den betydning, som

fiskerierhvervet har på Færøerne, og i betragtning af de store krav, der stilles til driftskapital, synes vi, lovforslaget er fornuftigt og forsvarligt, og vi kan tilsige fuld støtte til dets gennemførelse.

Gøting: Det foreliggende lovforslag glimrer ved sin klarhed og præcision. Vi kan tilslutte os den lille udvidelse gående ud på, at også hvalfangst omfattes af loven. Vi finder ikke anledning til yderligere kommentarer. Vi kan anbefale lovforslaget og insisterer ikke på udvalgsbehandling.

Lynnerup Nielsen: Som det allerede er sagt, er det foreliggende lovforslag en fortsættelse af tidligere lovgivning på dette område. At der nu sker en lille udvidelse, så at loven også kommer til at omfatte hvalfangst, finder vi naturligt. Det vil sikkert være en hjælp for de færøske fiskere til at få den fornødne udrustning, før fangst-sæsonen går ind.

Jeg kan altså på mit partis vegne give tilslutning til lovforslagets hurtige og velvillige behandling i det høje ting.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Jeg takker samtlige ærede ordførere for deres tilslutning til lovforslaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om egnsudvikling.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2273, fremsættelsen i tidenden sp. 4386).

Peter Nielsen: Den stigende rationalisering og mekanisering inden for landbruget har bevirket, at dets behov for arbejdskraft er stadig dalende, hvorfor arbejdsløsheden blandt landarbejdere har været i stadig stigen. Mange er søgt til nærliggende købstæder, der imidlertid ikke har været i stand til at beskæftige dem. Det må jo være industrien, der gennem sine udvidelser

[Peter Nielsen.]

må kunne opsume den arbejdskraft, som landbruget ikke længere har brug for; men industriudviklingen er navnlig i de senere år foregået i hovedstadsområdet; vi får derfor den skæve udvikling, at landbrugsegne skubber arbejdskraften fra sig, og kun hovedstadsområdet kan delvis opsume den. Det bevirker, at visse områder i provinsen langsomt affolkes, medens befolkningstilvæksten i København og omegn får en usund stigning, hvilket afstedkommer store problemer og gener for befolkningen herovre.

Der bor snart en tredjedel af Danmarks befolkning i København og dens nærmeste omegn. De har de store nærtrafikproblemer, idet mange mennesker må bruge 2-3 timer daglig for at komme til og fra deres arbejdsplads. På folketingets bord ligger der i øjeblikket forslag om ændring af hele dette trafiksystem, som er ved at vokse alle over hovedet. Hvis den skæve udvikling får lov til at fortsætte uantastet blot en halv snes år endnu med den nuværende fart, vil snart halvdelen af Danmarks befolkning være klumpet sammen herovre, og hvad det efterhånden vil betyde af problemer, kan vi vist næppe i dag gøre os nogen forestilling om; alene vandforsyningen til et så stort befolkningsområde vil blive et alvorligt problem; og imens affolkes visse dele af landet stærkere og stærkere.

Det kan jo altid diskuteres, i hvor høj grad samfundet skal blande sig i erhvervslivets forhold og prøve at dirigere udviklingen, men over for den skæve geografiske udvikling inden for industriudvidelsen, en udvikling, der kan få katastrofale følger for hele landet, må samfundet have både ret og pligt til at gribe ind. Man har de samme problemer i andre lande, f. eks. i England og i Holland. Her har de lovgivende forsamlinger i fuld enighed været parat til at få en sådan udvikling bragt ind i de rette baner, uanset hvilke synspunkter man i øvrigt har haft om statens forhold til det private erhvervsliv. Det er sket ved direkte statsstøtte og også ved en meget rigoristisk byplanlægning for hovedstadsområdet, hvorved man simpelt hen har forbudt videre industriudvikling, idet man henviser den til de ramte områder, hvor den ledige arbejdskraft er.

England har løst disse problemer, standset hovedstadens vækst, fordi der boede henved en fjerdedel af befolkningen i hovedstadsområdet. Her i Danmark ser vi roligt på, at snart halvdelen af befolkningen bor i København og omegn. Dette er ikke blot et problem for de ramte områder, men må være det for hele landet. Hverken København eller provinsens beboere er tjent med denne skæve udvikling. Selvfølgelig mærkes vanskelighederne stærkest i de mange landdistrikter, hvor det normale efterhånden er, at halvdelen af de ufaglærte arbejdere, som tidligere har været beskæftiget i landbruget, nu er konstant arbejdsløse; det er kun økonomiske og bolig-mæssige forhold, der gør, at de endnu ikke er søgt mod hovedstaden. Det er ikke akutte konjunkturer, der er skyld i denne arbejdsløshed, således at man kunne håbe på en automatisk bedring af situationen. Der er simpelt hen ikke noget produktionsapparat til alle disse mennesker, og uanset gode eller dårlige konjunkturer vil denne arbejdsløshed stadig være der.

I de ramte områder er man nu begyndt at røre på sig. Der er dannet erhvervsudvalg mange steder i de særligt ramte amter, og flere vil sikkert komme til. Det er hele befolkningen, der står bag disse udvalg, idet alle i disse områder er klar over situationens alvor. Man kan vise initiativ og opfindsomhed i disse egnsudvalg, og det er der også gjort gennem de forskellige planer, men man kan ikke selv løse problemerne, fordi man mangler kapital. Et industriområde vil altid suge kapital til sig, når det producerer det meste til hele landets behov; derfor sker kapitalophobningerne også her i København og omegn, derfor kommer industriudviklingen her, hvor pengene er, og derfor må det være samfundets opgave at gribe regulerende ind. Den her foreslåede lovgivning vil virke med hertil, for så vidt de fornødne midler stilles til rådighed for lovens formål, og ved et fornuftigt samarbejde mellem det foreslåede egnsudviklingsråd og de lokale udvalg må det være muligt at få udviklingen ind i sundere baner.

Men hvad er det for nye produktioner, man altså nu vil iværksætte med statsgaranti eller med statslån? Vil man lave konkurrerende foretagender til allerede bestående,

[Peter Nielsen.]

og kan man bruge statsmidler til at finansiere nye virksomheder, der skal konkurrere med andre skatteydere? I de allerede offentliggjorte planer for f. eks. Vest- og Nordjylland har man gjort opmærksom på muligheder for helt nye produktioner, som disse egne skulle have særlige forudsætninger for at sætte i gang. Det er muligheder, der nu må undersøges nærmere, og det foreliggende lovforslag hjemler jo også mulighed for at yde støtte til sådanne undersøgelser og projekteringer.

I samme forbindelse er det værd at gøre opmærksom på, at den mangel på landbrugsjord, der stadig bliver større og større, kan afhjælpes ved løsning af de mange naturlige og rentable landvindingsmuligheder, der findes mange steder her i landet, ikke mindst i de ramte egne.

Men alt dette gør det ikke alene. Den almindelige industriudvikling må foregå over hele landet, og især hvor arbejdskraften findes. Ved administrationen af de såkaldte Marshallplan har man været tilbageholdende med långivning, hvis der var fare for, at den virksomhed, der skulle have lånet, kunne blive konkurrent til f. eks. en allerede bestående københavnsk virksomhed. Sådanne betænkeligheder kan ødelægge alt arbejde. Der kan næppe i dag startes en fabrikation under den ene eller den anden form, uden at den vil være konkurrerende, men alligevel kan der være grundlag for den, og de undersøgelser, som egnsudviklingsrådet og de lokale udvalg i hvert tilfælde vil foretage, må være en garanti for, at der er basis for den pågældende virksomhed, og det må betyde, at enhver form for produktion kan ophjælpes efter dette lovforslag. Danmark vil jo i de kommende år få en naturlig industriudvikling, og formålet med denne lovgivning og med forhåbentlig andre kommende love må være, at udviklingen kommer til at foregå harmonisk over hele landet.

I andre lande har man ikke mærket nogen modstand fra industriens side, selv om staten har været med til at finansiere sådanne nye virksomheder, tværtimod har der været et stærkt samarbejde, og i England har f. eks. mange store koncerner i London været tilbøjelige til i samarbejde med statsmagten at lægge deres filialer i

de ramte områder. Man skulle måske mene, at rationaliseringen ville forbyde, at en virksomhed spreder sin produktion i afdelinger over hele landet, men det er ikke tilfældet. Det må derfor være at håbe, at de store københavnske koncerner vil se med velvilje på denne lov og gøre brug af den, således at den enkelte virksomheds udvidelse kommer til at foregå i provinsen.

Vi har nu i hele efterkrigstiden talt om dette problem, og alle er klar over den skæve udvikling. Visse spæde forsøg har været gjort på at rette den, men det har kun været som dråber i havet. Lad os håbe, at denne lovgivning er begyndelsen til en virkelig effektiv indsats, og, når det af arbejdsministeren nedsatte udvalg nu snart afgiver sin betænkning, at vi da vil få endnu større muligheder. Hurtig hjælp er dobbelt hjælp, og de lokale udvalg er nu parat til at tage fat på arbejdet, så det ville være kedeligt, om hele sommeren skulle gå, uden at de kom i gang hermed. Selv om der er offervilje både arbejdsmæssigt og økonomisk i de ramte områder, kan udvalget næppe foretage sig stort, før det har en lovgivning at bygge på og det i forslaget omtalte egnsudviklingsråd er trådt i funktion. Ved velvilje fra alle sider må der også være muligheder for, at dette lovforslag gennemføres, inden folketinget rejser hjem, selv om en kort udvalgsbehandling bliver nødvendig.

Sommerarbejdsløsheden er meget stor i de ramte områder, selv om vinteren selvfølgelig er værst, og det vil være meget ønskeligt, om arbejdet kan påbegyndes nu, så at der er visse realiteter og arbejdsmuligheder til efteråret. Jeg skal derfor anbefale en velvillig, men også en hurtig behandling af lovforslaget.

Lorentzen: Det ærede medlem hr. Peter Nielsen nævnte landvindingsmulighederne. Så vidt jeg kan se, omhandler dette lovforslag ikke landvinding; det er mig bekendt, at der i de forskellige ministerier igennem flere år har ligget planer om en masse betydelige arbejder, men der er ikke truffet endelig afgørelse om, hvorvidt disse landvindingsarbejder skal gennemføres.

Jeg er naturligvis enig med den ærede foregående taler i, at det er et meget vigtigt område, vi her behandler, og et af de

[Lorentzen.]

områder, som vi naturligvis må vise stor interesse for. Det foreliggende lovforslag henvender sig, så vidt jeg kan se, først og fremmest til folk, der vil sætte industri i gang, og det er jo rigtigt, som det siges i bemærkningerne, at industrivirksomhederne her i landet fortrinsvis klumper sig sammen i købstæderne, navnlig i de store købstæder; derimod findes de i mindre omfang ude på landet. Hvorvidt dette har den ene eller den anden årsag, trang til selskabelighed eller det, at storbyens nervøse liv giver impulser til en stor industri, skal jeg ikke udtale mig om, men jeg nærer ingen som helst tvivl om, at det er en fordel for landet som helhed, hvis man kan placere industrien jævnt rundt omkring i landet — og ikke mindst uden for byerne.

Derfor kan jeg naturligvis fuldt ud tiltræde udtalelserne herom i bemærkningerne til lovforslaget. Mit parti hilser også med glæde det initiativ, der har været taget fra privat og kommunal side ude i landet for at få dette problem løst, men lige så afgjort må vi tage afstand fra det foreliggende lovforslag, og vi kan ikke under nogen omstændigheder medvirke til dets gennemførelse. Efter vor opfattelse kan det ikke være nogen statsopgave at yde teknisk og økonomisk rådgivning ved udarbejdelsen af projekter til storindustri og ved finansiering af projekternes gennemførelse. Jeg ser nok, at lovforslaget ikke nævner noget bestemt beløb; bevillingerne skal vedtages på de årlige finanslove. For mig er det naturligt, hvad den finansielle side af sagen angår, at drage en parallel med byggevirksomheden, boligbyggeriet. Dér begyndte man også meget beskedent i 1946 — jeg husker ikke, om det var med 100 mill. kr., men det var vist et lignende beløb, loven gik ud fra, men på de årlige finanslove kom man meget hurtigt op på en støtte til boligbyggeriet på over 600 mill. kr. årlig, og det kan meget vel tænkes at gå på samme måde her.

Efter lovforslaget skal der nedsættes et egnsudviklingsråd på 3 medlemmer med

økonomisk, teknisk og administrativ indsigt, og dette råd skal give råd til de folk, der vil begynde en industri. Ja, den højtærede handelsminister må undskylde mig, at jeg bruger det udtryk, men jeg synes egentlig, at hele forslaget er præget af en vis form for naivitet. Tror man virkelig, at der her i dette land kan skabes en industri ved hjælp af nogle tekniske rådgivere eller konsulenter? Kender man da ikke industriens historie i Danmark? Den begynder med folk, der kunne koncentrere sig om en opgave og kun koncentrere sig om én opgave. Det er ikke noget for et kollektiv; for en mand, der skal kunne drive det til noget inden for industrien, skal være en ener. Han skal selv koncentrere sig om det, han skal ikke have tekniske rådgivere eller konsulenter i øst og vest eller have lån fra staten og mange andre steder. Han begynder med sin families hjælp, og derefter søger han at få aktionærer blandt bekendte og forretningsforbindelser. Langsomt vokser virksomheden op. Hele vor storindustri i Danmark er jo et tydeligt vidnesbyrd om, at sådan har udviklingen været.

Industriens historie viser tillige noget andet. Den viser, at industrivirksomhed er et meget risikofyldt foretagende. Hvis man kender børslisterne fra den første verdenskrig til dato, ved man, at det ene selskab efter det andet har fået aktiekapitalen nedskrevet til næsten intet. Dette gælder også nogle af de selskaber, som man i dag kender som stærkt konsoliderede selskaber. Der skal ikke så forfærdeligt meget til, for at en storindustri kommer ud for store tab, slet ikke. Den har sine aktionærer til at bære dette tab, og det er som regel stille og beskedne folk, som ikke ret mange hører noget til, selv om de taber alt, hvad de ejer.

Nej, man undervurderer aldeles fra de myndigheders side, der har udarbejdet dette lovforslag, de karakteregenskaber, de økonomiske egenskaber, der skal til hos den mand eller kvinde, der vil skabe en industri. Det gøres ikke med noget papir, heller ikke med et teknisk råd eller konsu-

[Lorentzen.]

lenter, heller ikke ved, at staten giver lån enten på indtil 90 pct. i bygningerne eller på indtil 45 pct. i maskiner, der anbringes på lejet grund.

Hvad tror man resultatet vil blive, hvis staten giver sig til at yde lån indtil 90 pct. eller garantere for lån? Der vil ske det, at pengeinstitutterne vil holde sig beskedent tilbage og sige: lad bare staten gå ind i denne risiko, vi har ikke alt for megen forklærlighed for staten, lad bare den tage risikoen. Og hvordan med aktionærerne? Der kommer ingen aktionærer i den slags foretagender, de holder sig væk, og så en skønne dag vælter virksomheden. For det tror jeg man skal være klar over, at den værdi, et selskab eller en virksomhed har, så længe skorstenen ryger, ikke kan sammenlignes med den værdi, den har den dag, maskinerne står stille og virksomheden ikke arbejder længere. Hvis man læser Landmandsbankkommissionens betænkning efter den første verdenskrig, vil man kunne se masser af eksempler på, at virksomheder, der har kostet så og så mange millioner på både det ene og det andet, har måttet realiseres til en brøkdel af værdien. Derfor føler jeg mig helt overbevist om, at disse procentsatser, 90 og 45, vil betyde en kæmperisiko for staten og de arme mennesker, der skal være konsulenter. Hvordan tror man i øvrigt at f. eks. nogle af vore store industrifolk eller skibsredere vil modtage en konsulents råd om deres virksomhed? De vil vist bede både ham og erhvervsudvalget hurtigst muligt om at forsvinde. Man kan ikke vente, at førsteklases folk skal anmode om at få vejledning af økonomisk og teknisk art.

Hvis jeg og mit parti skal bedømme lovforslaget, er der tre muligheder. Der er for det første den mulighed, at en gennemførelse af lovforslaget overhovedet ingen betydning får, og så er det ret omsonst at vedtage det. Den anden mulighed er, at det får nogen betydning, men at det ender med en dundrende økonomisk fiasko. Det var måske interessant, om folketinget engang blev gjort bekendt med, hvordan det er gået med nogle af de lån, der er ydet industrien eller andre — og man har erfaring for, at Marshalllånene har givet tab, selv om vi endnu lever under en højkon-

junktur. Personlig kender jeg et eksempel med en mand, der lånte 40 000 kr. til en, viste det sig, falsk opfindelse fra USA. Manden brugte hver en øre, der blev ikke gravet et spadestik eller produceret noget som helst for disse 40 000 kr. Manden har tidligere vist sig økonomisk upålidelig, det er en anden side af sagen. Jeg ved, at der i regeringens midte findes en minister, der kan bekræfte rigtigheden af det, jeg her har sagt. Men hvordan tror man det vil gå, hvis industrien rigtig vil gøre brug af loven? Jeg frygter, at det vil blive en dundrende økonomisk fiasko.

Nu er jeg naturligvis i en lidt vanskeligere stilling end den foregående ærede taler, som ikke ser noget afskrækkende i en socialisering, således som jeg og mit parti gør. Men lovforslaget kan for det tredje komme til at danne grundlag for en begyndende socialisering af erhvervslivet og industrien. Ja, man smiler, men hvis dette lovforslag gennemføres og man hvert år har flertal i finansudvalget, er det ganske betragtelige beløb, der kan lodes ud på den måde. Vi er bange for dette lovforslag, og vi må blankt afvise enhver forhandling om det på det foreliggende grundlag.

Jeg har egentlig altid haft nogen medfølelse med mine medmennesker, når de lider, og jeg er meget spændt på at høre, hvordan det ærede medlem hr. Helge Madsen vil klare denne situation. Jeg står her med en bunke citater i lommen af udtalelser af to af retsforbundets nuværende højtærede ministre, men jeg skal afstå fra at citere. Jeg er sikker på, at det ærede medlem hr. Helge Madsen vil få hovedbrud, når han om et øjeblik skal tale om denne sag.

Fanger: Lovforslagets formål er ophjælpning af produktiv beskæftigelse på sådanne områder, som står tilbage i industriel udvikling. Jeg vil først beskæftige mig med formålet at ophjælpning produktiv beskæftigelse. Det er jo et formål, vi alle kan tilslutte os, og som danner basis for hele vor eksistens på godt og ondt.

For en måneds tid siden var et udvalg ude og se brunkulproduktionen i Vestjylland. For 40 millioner år siden har her groet prægtige cederskove, som siden er blevet til brunkul. Vi så, at der endnu var rester af cedertræ i brunkullene. Ceder-

[Fanger.]

skovene er senere druknet, idet vandstanden er steget, og dermed er cedertræet bevaret for eftertiden, idet træ er praktisk talt uforgængeligt i vand. Senere under istiden er disse lag blevet dækket af sand, som gletscherne har skudt ned over Jylland. Vi stod og så på, at brunkullene blev gravet frem, for at deres kemiske energi kan omsættes til elektrisk energi i vor store elektricitetsværker. På ét sted så vi ingen mennesker, men 5 gravemaskiner. De 3 gravede overjorden af, de 2 gravede brunkullene op og anbragte dem på en lastbil, der gik direkte til de store elektricitetsværker. På hver gravemaskine sad der selvfølgelig en mand i styrehuset, ligesom der sad en mand i lastbilens førerhus. Dette er teknikken af 1958.

Men ser vi blot 50 år tilbage, var teknikken beskeden i forhold til i dag. Elektriciteten var vel opfundet, men ikke praktisk udnyttet i større omfang. Når man betænker, at et menneske kun kan producere $\frac{1}{10}$ HK ved egen hjælp, hvad der med den elektricitetspris, vi har i dag, svarer til kun et par øre i timen, så forstår man, det er hensigtsmæssigt at benytte elektrisk energi overalt, hvor det kan lade sig gøre. I dag er forbruget i Danmark 2-3 HK pr. arbejder, mens det i USA er oppe på ca. 10 HK; det er en af årsagerne til, at produktionen dér er større end her. Hvis vi skal følge med i udviklingen, må elektricitetsproduktionen stige hvert år med næsten 10 pct., og derfor skal vore elektricitetsværker udbygges i stigende omfang og snart gå over til anvendelse af atomenergi.

For 50 år siden var bilen vel opfundet, men havde ingen praktisk betydning. Se, hvad der er sket på dette område i de 50 år! I samme tidsrum er vore veje udbygget i betydeligt omfang, og de er blevet overfladebehandlet. En af de praktiske virkninger heraf er, at alle de små sidelinjer på vort jernbanenet er uden betydning og snarest burde nedlægges, medens hovedlinjerne burde fornyes, så hastigheden kunne sættes op til 200-300 km i timen.

For 50 år siden havde vi små havne; de havde en meget stor betydning for hele trafikken, og industrien måtte lægges enten ved havnene eller ved jernbanerne. I dag har lastbilerne og vejnettet gjort de fleste

industrier uafhængige af havnene og jernbanerne, og næsten alle vore små havne er i dag overflødige og går deres undergang i møde.

For 50 år siden var der ingen flyvemaskiner. Materialer som jernbeton, rustfrit stål, plastic, kunstfibre o. s. v. var ukendte, biografer, radio og fjernsyn ligeledes. Når vi nu efter at have set tilbage over et så kort åremål spørger, hvorledes det vil gå blot i de næste 50 år, må vi erkende, at de tekniske muligheder er overordentlig store; men vil vi forstå at udnytte dem? Der er teknisk mulighed for en fordobling af levestandarden i de kommende 20-25 år, men der er visse forudsætninger, som må være opfyldt. En af dem er, at uddannelsen for en betydelig del af befolkningens vedkommende må forbedres, og på dette område må der ikke vises sparsommelighed. En anden nødvendig betingelse er, at investeringerne fremmes; dette gælder i den private sektor, men også i den offentlige, hvor den er med til at fremme produktionen. Det gælder f. eks. trafikken, telefonen, postvæsenet, elektricitetsværkerne o. s. v.

Ja men hvorledes kan hele denne store investering tilgodeses? De underudviklede lande ude i verden vil helst have, at USA eller Rusland skal hjælpe dem med gaver eller lån. Jeg har set, at den højtærede handelsminister også gerne vil låne i udlandet. Principielt har jeg ikke noget imod lån i udlandet under bestemte forhold, men normalt tror jeg det er sundest, at vi klarer os selv, og for tiden mener jeg det er helt uaktuelt at låne i udlandet. Havde den høje regering for et år siden sikret os et udenlandsk lån i stedet for tvangslånet, synes jeg, det havde været en god idé; så kunne vi have tilbagebetalt det nu, og så ville produktion og investeringer i dag have været større, end de er. Men hvis vi skal klare vore investeringer selv, kan det kun ske ved opsparing. Den enkelte borger må bruge mindre til konsum og stille resten til rådighed for investeringer. Her er der uenighed mellem regeringen og os — for jeg må vel gå ud fra, at hele regeringen står bag lovforslaget. Regeringen mener, at den skal have pengene ind i statskassen først i form af skat eller

[Fanger.]

tvangslån, og så skal de derfra lånes ud til boligbyggeri, fiskerkuttere, industri, håndværk, udstykning o. s. v. På den måde har staten i dag lånt over 5 milliarder kroner ud, og de er lånt ud til en gennemsnitlig rente af $2\frac{1}{2}$ pct. Efter vor mening må staten ud af billedet som den store udlåner; så behøver staten ikke at opkræve så store skatter, og så behøver staten ikke at kaste sig over alle opsparinger og opsuge dem som statslån som f. eks. tvangslånet.

Min skitse for en skattelettelse er følgende: for det første skulle man ophøre med at opkræve tvangslånet, idet langt den overvejende del af disse penge da privatekonomisk ville blive anvendt til investeringer. For det andet skulle man afskaffe eller i hvert fald nedsætte aktieselskabsskatterne til en fast, beskeden procent af nettooverskuddet; i det omfang nettooverskuddet kommer til udbetaling til aktionærene, bliver det nemlig beskattet som indkomst hos disse, og i det omfang overskuddet forbliver i aktieselskabet, vil pengene blive anvendt til investeringer på den efter min mening mest betryggende måde. For det tredje skulle man nedsætte formueskatten eller endnu hellere lade den helt bortfalde, idet en formues afkastning jo beskattes som indkomst på lige fod med anden indkomst, og den skattemæssige formue, f. eks. i form af ejendomsskyld, ofte kun repræsenterer en fiktiv formue. For det fjerde skulle man gøre opsparingen skattefri, og det vil jeg nærmere belyse.

Da vi i sidste års sommersamling fik de nye love om afskrivninger og investeringsfonds, rejste jeg det spørgsmål, om man ikke skulle udvide den skattefri investeringsfondshenlæggelse til langt større kredse af befolkningen, til f. eks. håndværkssvende, landbrugsmedhjælpere, handelsmedhjælpere o. s. v., som kunne ønske at blive selvstændige, ligesom jeg pegede på boligen som opsparingsobjekt.

Hvad jeg nu vil foreslå, er, at alle skatteydere skal kunne få oprettet en særkonto i en bank eller sparekasse; alle hensættelser på særkontoen skal kunne fradrages i den skattepligtige indkomst for det indkomstår, i hvilket hensættelsen foretages. Al mer-

fortjeneste samt indtil 20 pct. af den skattepligtiges normale skattepligtige indkomst skal kunne hensættes, og særkontoens indestående skal kunne anvendes på følgende måde: for det første til investeringsformål i samme omfang som investeringsfonds; for det andet til investering i egen bolig, enten i form af eget hus eller som indskud i form af andel eller aktie for en lejlighed i en boligejendom; beløbet hertil skal dog ikke overstige 15 000 kr.; for det tredje: hvis der hæves på særkontoen til almindeligt forbrug, beskattes det hævede beløb i det år, det anvendes; for det fjerde: hvis særkontoen anvendes til supplerende af folkepension, beskattes det hævede beløb på samme måde, og for det femte: hvis skatteyderen dør uden at have anvendt særkontoen, sker der en efterbeskatning, medens resten går til arvingerne. Virkningen af en sådan ordning ville efter min mening være, at interessen for at tjene mere gennem en ekstra indsats ville vokse, idet merindkomsten kunne gøres skattefri ved hensættelse på særkonto.

Siger vi f. eks., at der det første år vil ske en hensættelse på 500 mill. kr., kunne man måske spørge, om finansministeren ikke kom til at savne skatten af disse 500 mill. kr. i sin kasse; men dér går mit forslag ud på, at finansministeren skal holde sig fra alle de mange udlån, der finder sted i øjeblikket; i så fald behøver han ikke at få disse beløb ind i kassen. Hvis en arbejder f. eks. i et år kan tjene et par tusind kroner mere ved overarbejde, vil hans interesse for at tage dette overarbejde blive større, når han kan gøre ekstrafortjenesten skattefri ved at hensætte den på særkonto, og denne konto vil senere være en ekstrakilde at trække på, hvis han skulle blive syg eller arbejdsløs.

Hvad finansieringen af boligbyggeriet angår, kunne man spørge: når man ikke skulle have den nuværende statsfinansiering af byggeriet, hvorledes skulle finansieringen heraf så foregå? Ja, for det første er der finansieringen gennem de sædvanlige kredit- og hypotekforeninger og eventuelt et tredjeprioritetsinstitut; resten af beløbet skulle så skaffes ved andele eller aktier, som lejerne skulle overtage. Det normale burde være, at man skulle

[Fanger.]

præstere 5 000 kr. for at få en lille lejlighed, og beløbet skulle være stigende efter lejlighedens størrelse. Stat og kommune skulle kun træde til, hvor der var et socialt problem for den boligsøgende.

I hele dette billede er det fremsatte lovforslag en detalje, og jeg hilser med glæde det initiativ, der er taget fra privat side. Jeg erkender blankt, at staten har meget at udrette i disse områder; det gælder hele trafikken, det gælder med hensyn til post, telefon o. s. v., og det gælder med hensyn til undervisningen, selv om jeg ikke kan følge ingeniør Gunnar Andreasen, når han vil have et universitet eller en højere læreanstalt i hvert amt. Men ingeniør Andreasen skriver også i sin pjece — jeg beder om tilladelse til at citere —:

„Vejen må være at give det lokale initiativ gode muligheder for at arbejde i stedet for, som det er sket hidtil, at kvæle det. Det vil hurtigt vise sig, at Vestjylland råder over en reserve af initiativ, energi og arbejdsvilje, som kan løse opgaverne. Den kapital til investering kan Vestjylland skabe selv. Får det hjælp fra det øvrige land — og her er først og fremmest tale om moralsk hjælp — kan det oven i købet klare det hurtigt.“

Jeg kan ikke give tilslutning til alle ingeniør Andreasens planer på forskellige områder, men jeg vil gerne nævne en af dem, den vedrørende saltudvindingen. Vi har i mange år vidst, at der var ubegrænsede mængder salt i undergrunden; det er ingen guldgrube, men når ingeniør Andreasen vil udnytte det, forstår jeg ikke, at man i så fald vil have en afgift på saltet, og jeg forstår slet ikke, at man vil begrænse produktionen. Jo mere, jo bedre, må dog være det rigtige ræsonnement.

Det konservative folkeparti kan ikke medvirke til dette lovforslags gennemførelse, hverken hvad angår egnsudviklingsrådet eller med hensyn til finansieringen, enten denne skal ske ved direkte statslån eller ved statsgarantier. Der bliver jo nu oprettet et særligt kreditinstitut beregnet på investeringer; det oprettes på privat initiativ, og hvis de lokale banker ikke kan klare finansieringen, håber jeg, at de i samarbejde med dette nye kreditinstitut kan klare proble-

merne. Hovedsagen må være at lade folk beholde deres opsparing, så vil der også være risikovillig egenkapital til at klare fremtidens store investeringer i hele landet.

A. C. Normann: Jeg skal ikke komme ind på de mange betragtninger, det ærede medlem hr. Fanger, fremsatte om tvangslånets tilbagebetaling. Skal vi nu ikke først lige have betalt de to tvangslån tilbage, som det ærede medlems regering gennemførte i 1951 og 1952? Med hensyn til det ærede medlems øvrige betragtninger synes jeg for så vidt, at en del af dem egner sig som positive forslag her i folketinget. I så henseende har vi jo ikke rigtig kunnet glæde os over noget videre initiativ fra oppositionspartierne. Under den sidste storpolitiske debat fik jeg på grundlag af de udtalelser, der fremkom fra venstre og de konservative, forhåbninger om, at oppositionen fremtidig ville være mere aktiv med hensyn til at fremsætte egne forslag og i det hele taget ville præge lovgivningen stærkere, end det har været tilfældet i de senere år, og især synes jeg, man skulle benytte lejligheden hertil, når man har så konstruktive tanker, som det ærede medlem hr. Fanger har. I øvrigt skal jeg ikke gå ind på det ærede medlems ræsonnementer, der tog forskud på den storpolitiske debat, som skal føres om en halv snes dage.

Et par enkelte bemærkninger vil jeg derimod gerne gøre til det ærede medlem hr. Lorentzen, som nu slog fast — og jeg synes det er en ny tone fra venstres side — at det ikke er en statsopgave at give teknisk rådgivning og yde finansiering til industrielle formål, heller ikke til at oprette konsulentvirksomhed o. s. v. Jeg vil nu ellers sige, at jeg aldrig før, hverken her i tinget eller andre steder, har hørt, at venstre modsætter sig, at staten hjælper erhvervene. Jeg tror, dette er en fastslået sædvane i alle lande, hvilket økonomisk system man end bekender sig til, og hvor liberalistiske man end måtte være; og jeg har ikke hørt venstre modsætte sig, at staten hjælper erhvervene med teknisk rådgivning, konsulentbistand, gennem Teknologisk Institut og på forskellige forskningsområder og ofrer megen energi på at få resultaterne ud til nytte for erhvervslivet. Det punkt kan jeg

[A. C. Nørmann.]

derfor slet ikke begribe at det ærede medlem hr. Lorentzen valgte at fremdrage, da han talte mod dette lovforslag.

Hvad angår finansieringsspørgsmålet, oplevede vi jo sidste år, at det konservative folkeparti åbent erklærede, at nu ville de ikke fremtidig være med til at yde statslån til erhvervsformål. Det bliver naturligvis partiets egen sag. Det forarger mig ikke, at det ærede medlem hr. Lorentzen, hvis venstre vil gøre det, indleder en lignende politik, det må vi så rette os efter. Det forarger mig kun, at det ærede medlem spiller forarget over os andre, og at han taler om begyndende socialisme, når der er tale om at yde lån til den slags erhvervmæssige formål. Den socialisme kan vel ikke blive ved med at begynde den ene menneskealder efter den anden. Den har venstre været tilhænger af hidtil, i den forstand at partiet har stemt for alle større statslån, måske bortset fra en enkelt lille undtagelse for et års tid siden, da de konservative slog sig i tøjret. Venstre har stemt for lån til håndværket, til den mindre skibsfart, til fiskeriet, til landbruget og til andre formål, og derfor synes jeg, vi burde være fritaget for, at man ligefrem lufter forargelse over, at vi andre endnu ikke har forandret indstilling i så henseende. Der er naturligvis det at sige til det, at for godt et års tid siden vidste venstre ikke, hvem der skulle danne den kommende regering. Det har vel ikke været tanken, at venstre ville forandre sin indstilling, for i så fald synes jeg, det ærede medlem hr. Lorentzen, når han på venstres vegne tager standpunkt mod en sådan nydannelse, som vi i dag står over for, skulle sige rent ud til os, om det så også er venstres mening at drage konsekvensen over for gartnerierne, landbruget, fiskeriet, småskibsfarten og småhåndværket — bare for at tage nogle af de områder.

Dernæst vil jeg gerne på den baggrund, de to ærede ordførere her har skabt, sige, at det foreliggende lovforslag for mig at se er et af de mest konstruktive, der længe har været fremsat i det danske folketing, selv om dets omfang ikke er særlig stort. Dets hensigt er landvinding, ikke i den betydning — det har det ærede medlem hr. Lorentzen ret i — som ordet ellers har, men en erhvervmæssig landvinding, en

landvinding indadtil i en tid, da vi i øvrigt taber terræn, så vidt jeg kan se, udadtil, fordi andre lande ikke giver lige så gode vilkår for konkurrence og for økonomisk frihed, som vi her i Danmark har givet frihandelen.

Investering har i mange år og med rette været løsenet i den økonomiske debat, men vi har måske ikke altid lagt tilstrækkelig vægt på, hvad kravet om investering burde indeholde, især ikke, hvis man tilstræber hurtigere beskæftigelsesmæssige og valutariske forbedringer. Det må i så fald jo altid tælle med i vurderingen, om investeringen er produktiv — det gælder både privat og offentligt investering — og jeg tror, at når det er lykkedes for den nuværende regering at skabe mere tillid til pengenes værdi, end nogen anden regering har kunnet gøre det siden krigen, hvad bl. a. giver sig udtryk i den stærkt stigende opsparing, skyldes det, at regeringen og dens partier netop har sat kravet om større produktion som det første mål, samtidig med at det desværre må siges, at den internationale efterspørgsels nedgang ikke har støttet vore bestræbelser i så henseende. Men her har den højtærede handelsminister sigtet direkte på en forøgelse af produktionen og beskæftigelsen. Jeg havde derfor håbet, at et betydeligt flertal i folketinget ville støtte dette fremstød. Ganske vist er der med lovforslaget navnlig tænkt på de egne i landet, der er svagest forsynet med industri og beskæftigelsesmuligheder, og ikke så meget på egne, hvor der bor mange mennesker, bl. a. fordi der er industricentre, men loven vil, hvis dens hensigt nås, være til gavn for hele befolkningen. Forslaget fremkommer jo netop i en tid, hvor en betydelig interesse er vakt i befolkningen for nye landvindinger. Vestjyllandsplanen, Sønderjyllands Erhvervsråd, det tilsvarende nordjyske initiativ og et initiativ i øvrigt fra adskillige andre egne af landet er udtryk derfor, og naturligvis vil loven blive en stærk opmuntring til disse områder til nu at tage mere afgørende skridt.

Vestjylland er den egn af Danmark, jeg for min part kender bedst, og jeg er sikker på, at det er rigtigt, hvad Vestjyllandsplanens ophavsmand, ingeniør Andreasen, som det ærede medlem hr. Fanger nævnte,

[A. C. Normann.]

stærkt slår fast, at der derovre er gode naturgivne og befolkningsmæssige muligheder for en ny foretagsomhed, og det samme gælder sikkert adskillige andre steder i landet.

Jeg synes, man må sige, at forslaget på trods af alt, hvad der her er sagt, har en liberal karakter: teknisk vejledning og råd og derefter lån eller garanti, hvor finansiering ellers ikke kan opnås i tilstrækkeligt omfang. Jeg regner med, at der ikke vil blive tale om tilskud, og at lånene må blive fuldt forrentet så hurtigt, som det er muligt, så at staten ikke skal få andre tab på ordningen end det, der måtte opstå i enkelte tilfælde, hvor selv forsigtige beregninger om et foretagendes rentabilitet ikke holder stik. Det ærede medlem hr. Lorentzen har naturligvis ret i, at der består en risiko i forbindelse med denne långivning. Hvis en bank er drevet efter sin hensigt, ordentligt og nyttigt, består der også for en bank en risiko ved långivning, og i øjeblikket er den økonomiske tilstand således, at der altid vil kunne opnås lån på det private lånemarked, hvor der ingen risiko består, fordi der i øjeblikket er en betydelig likviditet også i banker og sparekasser og de øvrige kreditinstitutioner. Derfor må det naturligvis erkendes, at staten til en vis grad må være risikovillig, hvis opgaven skal løses, og det vil også være rigtigt, at folketingset gør sig klart, at en risiko ikke kan undgås.

Jeg er lidt i tvivl om, hvorvidt man behøver at gå så vidt som til 90 pct. af panteværdien, men med den nuværende pengeregighed vil man måske også kunne nøjes med som oftest at lade staten yde garanti i stedet for lån. Det er også rigtigt, synes jeg, at man ikke her regner med driftskreditter. Den korte kredit må være bankernes opgave, og så må det nye kreditinstitut, som bankerne sammen med andre institutioner er i gang med at oprette, finde en af sine første opgaver her.

Det yderste prisværdige initiativ til dette institut er vist udgået fra nationalbankdirektøren. Det er glædeligt, at bankerne har vist fremsyn og har stillet betydelige midler til rådighed for denne långivning, der også sigter mod en direkte produktionsinvestering og, så vidt jeg forstår, en mere

risikobetonet investering end den, der ellers finansieres af bankerne. Foreløbig har bankerne vist overordentlig forståelse af de opgaver, som dette kreditinstitut påtager sig. Dette institut forpligter sig til at tilvejebringe 60 mill. kr. Det er så hensigten, at man på den basis, man her har tilvejebragt, skal kunne udstede obligationer, og man regner vist med en obligationsmængde på omkring 200 mill. kr., hvilket vil sige, at dette institut får omkring $\frac{1}{4}$ milliard kr. til rådighed. Jeg håber derfor, instituttet kan klare det meste, og at statens bidrag som oftest bliver statsgaranti og kun lån i tilfælde af særlig store, særlig farlige eller særlig langvarige kreditter.

Med hensyn til de øvrige enkeltheder i lovforslaget, der efter min opfattelse bør udvalgsbehandles, har det radikale venstre kun få reservationer at gøre. De enkelte lån og garantier skal jo godkendes både af 3 mands rådet, handelsministeren og finansministeren, men jeg synes, man kan diskutere i udvalget, om man ikke bør lade folketingset få den kontrollerende indflydelse gennem sit finansudvalg.

Det må være rigtigt at betragte denne lovgivning som en forsøgslovgivning. Derfor tror jeg heller ikke, man bør ængste sig for de meget afskrækkende følger, som det ærede medlem hr. Lorentzen så for sit indre blik, når han tænkte på lovens virkninger. Det må være rigtigt at betragte den som en forsøgslovgivning, som man bør udbygge, hvis landets økonomiske stilling til den tid taler derfor og resultaterne viser sig at være gode. Det radikale venstre håber, at resultaterne vil blive gode, og medgiver derfor lovforslaget en varm anbefaling.

Helge Madsen: I den såkaldte hemmelige protokol er der tale om arbejdsløshedsøerne, som man med regeringens hjælp skal søge at få gjort noget ved, og det er det, der her foreligger forslag om. Som det ærede medlem hr. A. C. Normann nævnte, drejer det sig om en forsøgslovgivning, og derfor kunne der måske være grund til at indføje en bestemmelse om en tidsbegrænsning eller i hvert fald en revisionsbestemmelse.

Det ærede medlem hr. Lorentzen var

[Helge Madsen.]

meget bekymret for min samvittighed. Jeg kan berolige ham med, at jeg betragter lovforslaget som en opfyldelse af et givet løfte, og jeg håber, at der må komme noget fornuftigt ud af dette forsøg.

Med hensyn til lovforslagets enkeltheder vil jeg nævne, at det må være garantiordningen, man lægger vægten på. Der står i lovforslaget, at der i særlige tilfælde kan ydes lån, men det må dog være garantiordningen, der er det normale. Jeg tror, at denne adgang til statsgaranti må indebære en fordel for dem, der optager private lån, idet statsgarantien må betyde øget sikkerhed for bankerne, som så kan give lån til en lavere rente. Med hensyn til undtagelserne, de særlige omstændigheder, under hvilke der kan blive tale om at yde lån, hedder det, at lånet forrentes med en rente, som aftales mellem handelsministeren og finansministeren. I bemærkningerne til lovforslaget nævnes, at man tænker sig, at det skal være markedsrenten, man på denne måde når frem til. Nu er der vel også med hensyn til markedsrenten en vis margen, og hvis statens udlånsrente ligger i overkanten, vil det virke i retning af, at låntagerne søger private lån. Det er mit håb, at man på denne måde vil søge at skabe et incitament, så man i størst muligt omfang undgår statslån og i stedet prøver at klare sig med den statsgaranti, som jeg har omtalt.

Det nævnes også i bemærkningerne til lovforslaget, at et udvalg i øjeblikket arbejder med den slags sager, og der står endda, at der fra udvalgets side i løbet af kort tid vil fremkomme værdifulde forslag. Det kunne give anledning til at spørge, om det ikke havde været muligt at vente med dette lovforslag, indtil man havde modtaget disse værdifulde forslag.

Jeg ved ikke, om dette udvalg har noget med landsforeningen „Dansk Arbejde“ at gøre. Hvis det ikke er tilfældet, undrer det mig, at der skal en repræsentant for „Dansk Arbejde“ med i arbejdet i egnsudviklingsrådet.

Vi vil altså gerne se på lovforslaget i et kommende udvalg; vi håber, at ordningen vil blive betragtet som et forsøg, og at man i størst mulig omfang undgår statslånene og lader statsgarantien blive det dominerende

i billedet sammen med den tekniske forsknings assistance.

Alfred Jensen: Skævheden i den industrielle udvikling her i landet er ikke af ny dato. Den har været synlig gennem flere år, og adskillige har advaret mod, at denne udvikling får lov at fortsætte uhæmmet. Kommunisterne har ved flere lejligheder dels i politiske debatter, dels ved forslagsbehandling gjort opmærksom på, at man måtte være mere indstillet på at hjælpe provinsen ved at placere erhvervsvirksomheder i provinsen, ved at lægge administrationen om og ved at anlægge skoler og uddannelsesanstalter.

Det er klart, at denne skæve udvikling først og fremmest har ramt de tyndt befolkede områder, og det er jo også her, vi har den største ledighed, og det er herfra de fleste klager kommer. Det er der ikke noget mærkeligt i, da mekaniseringen og industrialiseringen i særlig grad har ramt netop disse dele af landet. Men efterhånden viser det sig, at det ikke alene er disse meget tyndt befolkede områder, der er stedt i vanskeligheder, men at også de mere tæt beboede områder med større byer, f. eks. i Østjylland, har store vanskeligheder. Derfor forekommer det mig, at det ikke alene er et problem for de tyndt befolkede områder, men at vi, når vi skal behandle sager af denne art, bliver nødt til at se på hele den industrielle udvikling og beskæftigelsen som helhed.

I den forbindelse må vi jo slå fast, at arbejdsløsheden, selv om den er størst i de tyndt befolkede dele af landet, har et alt for stort omfang også i den øvrige del af landet og ikke mindst i provinsens købstæder. Det siger sig selv, at en arbejdsløshed af det omfang ikke fortsat kan opretholdes, men at man må sætte ind for at skaffe arbejde til landets borgere. Efter vor opfattelse har samfundet pligt til at indstille sig herpå.

Vi fik ikke indskrevet i grundloven af 1953, at samfundet skal drage omsorg for, at der er beskæftigelse til enhver arbejdsduelig, men der står dog, at „til fremme af almenvellet bør det tilstræbes, at enhver arbejdsduelig borger har mulighed for arbejde på vilkår, der betrykker hans tilværel-

[Alfred Jensen.]

se.“ Når vi nu, 5 år efter denne vedtagelse, ser på forholdene, kan vi i alt fald se, at mulighederne ikke er blevet forbedret. De er tværtimod blevet ringere. Af det økonomiske materiale, der i marts i år af regeringen blev tilstillet offentligheden, fremgår det, at ledigheden i 1957 var betydeligt større end i 1953. Jeg ved ikke, hvorfor man har gjort det op i forårs- og efterårsledighed, men det er sket. Det viser sig da, at der i foråret 1953 var 44 800 ledige, og efter samme opgivelse var der i 1957 54 300 ledige. I efteråret 1953 var der 40 500 ledige, men i efteråret 1957 50 800 ledige; ledighedstallene viser altså, at 10 000 færre har haft mulighed for at komme i arbejde, men dermed er egentlig ikke sagt alt om de muligheder, der har været for beskæftigelse.

Af samme materiale fremgår nemlig, at udvandringsoverskuddet er steget siden 1953. Da havde man næsten et udvandringsunderskud, idet 19 200 udvandrede, hvorimod kun 18 400 indvandrede; vi havde altså, om jeg så må sige, en eksport på 800. I 1957 er imidlertid 33 700 rejst ud og 21 900 indvandret. Det vil sige, at der netto er udvandret omtrent 12 000 i det år. Det er udtryk for, hvor ringe mulighederne for de arbejdsløse har været for at få beskæftigelse.

Alt dette er sket i en tid, hvor vi ved der er opgaver nok at løse. Vi ved, at der er adskillige offentlige arbejder, der trænger til at blive udført, vi ved, at adskillige gamle bydele trænger til at blive saneret og visse byer til at blive fornyet. Hertil kommer mangelen på boliger, men jeg kunne også nævne det, som har været fremme i debatten i dag, at der findes naturforekomster, rigdomme, som bør udnyttes, men ikke bliver det.

Det er allerede nævnt, hvad der er kommet frem af planer fra Vest- og Nordjylland. Det er kun udtryk for, at værdier ikke udnyttes, at behov ikke tilfredsstilles, og det på et tidspunkt, hvor vi har stigende le-

dighed. Det er klart, at under sådanne omstændigheder er der brug for, at man ikke alene ser på arbejdsløsheden i de områder, der er hårdest ramt, men også på arbejdsløsheden i almindelighed, for det er et faktum, at i det sidste par år går dag ud, dag ind 70 000 ledige i vort land; der er altså brug for, at der tages et initiativ, og vi skulle ikke have noget imod, at man tog initiativer af særlig art for at løse problemerne i de hårdest ramte områder først.

Jeg har ligesom andre med interesse modtaget og læst dette lovforslag. Når man ser på, hvad det indeholder, et egnsudviklingsråd, der skal yde teknisk og økonomisk bistand og stå til rådighed med rådgivning ved udarbejdelse af projekter og angående finansiering af disse, og at der desuden bydes på lånegaranti eller statslån, er i og for sig alt sagt om det, lovforslaget indeholder, og problemet er så: hvad kommer der ud af det? Kommer der den hjælp til de hårdest ramte områder, som der er talt så meget om og, har man lov til at sige, givet så mange løfter til?

Uvilkårlig kan man ikke undgå at sammenligne det, der her foreligger, med et forslag, vi blev stillet over for for 3 år siden. Det var også just i forårstiden, man blev opmærksom på, at der måtte gøres noget for de mange ledige i arbejdsløshedsøerne, og der kom fra handelsministeriet et forslag om, at de penge, der stod til rådighed for udlån til industrielle virksomheder, skulle bruges til at afhjælpe arbejdsløsheden og fremme erhvervslivet netop i disse områder. Der blev stillet forslag om, at lån skulle ydes på lempelige vilkår til 3½ pct. rente og med afdragsfrihed i indtil 10 år. Forslaget gik ikke igennem i den form, hvori det forelå, men det blev dog gennemført med den ændring, at renten skulle være 5 pct. og afdragsfriheden, så vidt jeg husker, gælde 10-20 år.

Når man nu erindrer sig dette, spørger man sig selv: hvad har det hjulpet? Arbejdsløshedsøerne eksisterer, det ved vi jo, men hvor meget har det hjulpet, og har det

[Alfred Jensen.]

givet de pågældende områder, erhvervslivets folk, kommunerne og de arbejdsløse det, som man havde ønsket, og som vel også mange havde ventet? Jeg tror, vi er nødt til at fastslå, at det har det ikke gjort.

Det er stort set gået med det som med erhvervsudvalgene rundt omkring i kommunerne. De har nedsat sig som særlige sagkyndige og er særligt interesseret i at fremme byernes erhvervsliv, men der er praktisk talt ikke kommet noget ud deraf, ja, der er endda områder, hvor det, til trods for at man har sådanne erhvervsudvalg, er gået tilbage for erhvervslivet og dermed beskæftigelsen; det gælder således en by som Slagelse. Andre steder, hvor problemet om nye virksomheder, nye beskæftigelsesmuligheder har rejst sig, har man syslet med det, afholdt rundbordskonferencer, modtaget planer og forslag med velvilje, nedsat initiativkomiteer, opkrævet kontingenter og indrettet kontorer med sekretærer. Men hvad er der reelt blevet ud af det? Er man nået til at skaffe arbejde i betragtelig grad? Nej, det er man ikke, det er blevet ved planer, ved diskussioner og store avisartikler, godt med reklame og udsendelser i radioen. Det er ikke så mærkeligt, at de arbejdsløse siger, som det hedder med et gammelt ord: „Meget skrig og lidt uld“.

Spørgsmålet er så, om det forslag, der her er fremsat ud fra de ædleste motiver og med de bedste hensigter, evner at løse de problemer, vi står over for. Jeg tror det ikke. Jeg tror ikke, forslaget vil evne at vende strømmen, som det ærede medlem hr. Peter Nielsen sagde, så der bliver stillet flere midler til rådighed og i tilstrækkeligt omfang for industri og erhvervsliv i de afsides liggende områder. Jeg tror ikke, at det private erhvervsliv med en så beskeden saltvandsindsprøjtning, som der her er tale om, vil være i stand til at løse de opgaver, der her står for at skulle løses.

Det, der skal til, er faktisk, at man fastslår, hvilke erhvervsvirksomheder der skal placeres i de pågældende områder, f. eks. at der i Jylland skal være en sukkerfabrik, et olieraffinaderi, at der bygges virksomheder, som kan udnytte de naturlige forekomster, at man også tager fat på

en del af de opgaver, som det ærede medlem hr. Peter Nielsen nævnte, deriblandt landvindingsarbejder, men at man først og fremmest er opmærksom på forbedringen af de trafikale forhold, for uden noget sådant vil det være håbløst at tale om placering af industrielle virksomheder i disse områder.

Det er klart, at hvis disse problemer skal løses, må der lægges en sådan plan, og så må man sætte ind for, at virksomhederne bliver en realitet. Derfor kræves det, at staten laver planen, men også sætter ind for, at virksomhederne kommer til verden. Staten må sikre de nødvendige virksomheders bygning og igangsættelse. Man er allerede inde på, at der skal stilles penge til rådighed, men så må man også skaffe det, der er fornødent. Hvis man ikke gør det, og hvis ikke staten i det hele taget i højere grad støtter industri og erhvervsliv i disse områder med fremme af beskæftigelsen for øje, får man intet ud deraf.

Hvis man skal gøre sig håb om at øge beskæftigelse og produktivitet her, er det ganske klart, at man også må have opmærksomheden henvendt på afsætningen af det, der produceres. Hertil kræves naturligvis også statens indsats, og vi har så ofte talt for, at man skulle føre en mere aktiv handelspolitik og stræbe efter at opdyrke andre markeder, samt at man bliver nødt til at sikre, at det, der produceres her i landet og kan forbruges her, også bliver forbrugt her og ikke fortrænges af produkter, der kommer udefra. Hvis man virkelig vil sætte ind for at udvikle industrien og fremme beskæftigelsen i disse områder, bliver man nødt til at ty til sådanne foranstaltninger; det andet er ikke tilstrækkeligt.

Jeg vil ikke med disse bemærkninger have sagt, at vi er uvenligt indstillet over for det foreliggende lovforslag. Det er vi ikke, men vi anmoder om, at man tager disse vore synspunkter med under overvejelse, når man skal se på forslaget i udvalget, og vi håber, man vil gøre forslaget bedre og yde en større håndsækning til dem, der forsøger at få udviklet industrien i de pågældende områder. Som forslaget er nu, frygter vi, at det vil få alt, alt for ringe betydning.

Handelsministeren (Philip): Det problem, der i dag står til drøftelse i tinget, er ikke dukket op i den sidste tid. Vi har i alle efterkrigsårene lidt under, at den industrielle udvikling i visse dele af landet har været længere tilbage end i andre dele af landet. Det er for øvrigt ikke noget særlig dansk fænomen. Det er f. eks. typisk, at man for nylig har haft en stor diskussion om de samme spørgsmål i et land som England. Derovre har man bl. a. oplevet, at der på konservativt regeringsinitiativ er truffet foranstaltninger, som er mere vidtgående end dem, der i dag foreslås.

Denne udvikling er i og for sig ikke noget forunderligt, for i de år, der er gået siden krigen, har vi oplevet en betydelig rationalisering og frigørelse af arbejdskraft inden for landbruget. Derfor er det ikke underligt, at i de områder, der er mest præget af landbrug, er der blevet nogen arbejdskraft tilovers. Samtidig har vi oplevet boligmangel i byerne og derved vanskeligheder ved at vandre dertil. Men også ud fra en samfundsøkonomisk synsvinkel må man sige, at de spørgsmål, vi her drøfter, er meget vigtige, hvad også flere af de ærede deltagere i diskussionen har været inde på. Er det f. eks. rigtigst, at industrien klumper sig sammen, eller at den spredes over landet? Vi kan ikke komme uden om, at klumper industrien sig sammen, som tilfældet er i Danmark, medfører det mange omkostninger for det offentlige. Der bliver store udgifter til transportmidler og til forskellige former for anlæg, og der kan nok være grund til at overveje, om det er en klog politik at samle al industri i en enkelt del af landet.

Det foreliggende lovforslag er et forsøg på at løse disse problemer; i stedet for at give understøttelse til de arbejdsløse prøver man at nå frem til det mere produktive: at skabe en større beskæftigelse, og det glædede mig at høre, at det ærede medlem hr. Peter Nielsen netop var inde på, at det vigtigste var at skabe større beskæftigelse. Han fremdrog også det, jeg lige har nævnt, om de betydelige omkostninger, der er forbundet med at have industrien samlet ét sted. Jeg må måske have lov til at tilføje, at der også er en del sociale ulemper forbundet med en sådan stærk koncentration af befolkningen i en enkelt del af landet.

Det ærede medlem hr. Lorentzen var inde på mange spørgsmål, og det kan være vanskeligt at komme ind på dem alle sammen her, men enkelte af dem kan jeg dog have lyst til at knytte nogle kommentarer til. Han var inde på en del overvejelser med hensyn til, om man virkelig kunne skabe industri ved hjælp af råd og vejledning, og kom med nogle bemærkninger om, at der vel ikke var grund til at tro, at vor storindustri ville have brug for råd og vejledning.

Det ærede medlem synes ganske at overse, at der her er tale om, at folk selv kommer og beder om råd og vejledning. Det er da givet, at den største del af dansk industri ikke vil have brug for disse råd og denne vejledning og ikke vil gøre anvendelse af egnsudviklingsrådet; hvis de gjorde det, ville disse tre mennesker blive helt overbebyrdet med arbejde. Men det forhindrer ikke, at der inden for dansk industri og dansk håndværk kan være en del mennesker, der skal i gang, og som kan have brug for råd og vejledning. Det vil ofte netop være sådan, at den, der skal starte en virksomhed, har teknisk viden; han ved, hvordan en eller anden fabrikation skal laves rent teknisk, men han har muligvis intet kendskab til, f. eks. hvor han skal skaffe sig kreditter, hvordan virksomheden bliver finansieret. Han har måske ikke særlig kendskab til, hvordan han får oplysninger om, hvilken import der er, hvilken politik der føres på disse områder, og hvilken produktion der findes. Han ved ikke, hvordan han skal bære sig ad.

Jeg kunne ønske for det ærede medlem hr. Lorentzen, at han i en uges tid f. eks. havde den gerning, jeg har; så ville han opdage, at der er mange mennesker, der har brug for råd og vejledning. Det er ofte sådan, at man kommer til kort, fordi man ikke selv kan være inde i det hele, og da kan det netop være af betydning, at der findes mennesker, som har disse ting som speciale. Hvis disse mennesker så viser sig ikke at slå til, må de henvise til andre; de kan i det mindste være specialister i at vide, hvor man spørger. Der er sikkert mange områder, hvor der kan være brug for råd og vejledning, og finder man ikke, at man har brug for det, kan man lade være med at spørge. Denne lov er så afgjort ikke nogen

[Handelsministeren.]

tvangslø. Den er en fremstrakt hånd, og de, der vil tage imod den, kan gøre det, og de, der ikke vil, kan lade være.

Det ærede medlem stillede sig endvidere skeptisk over for, at der ville blive ydet lån eller garanti for lån til sådanne virksomheder. Jeg tror nok, at man ude omkring i landet vil have en stærk fornemmelse af, at hvis staten garanterer, er det lettere at få et lån, og det er temmelig afgørende i mange af livets forhold, at det kan være svært at finde en kautionist.

Må jeg lige gøre opmærksom på en ting, som det ærede medlem ikke synes at være klar over, nemlig at det ofte kan være overordentlig vanskeligt at få tilstrækkelig støtte i de lokale banker, fordi de lokale banker ifølge sagens natur ofte er små banker, der er bundet af reglerne i banklovens § 12; her kan det at have en statsgaranti gøre det lettere for den lokale bank, som må være den naturlige til at foretage en afvejning og løbe en risiko, at give lån.

Jeg skal ikke komme nærmere ind på betragtningerne om begyndende socialisering o. lign. Hvis det at give garanti for et lån er socialisering, må jeg være enig med det ærede medlem hr. A. C. Normann i, at så har vi levet lykkeligt i en socialistisk stat i mange, mange år; ikke mindst har vore landbrugere gjort det.

Det ærede medlem hr. Fanger var inde på mange spørgsmål og kom efter min mening langt uden for emnet. Det kan vel ikke være meningen, at vi ved denne lejlighed skal tage alle spørgsmålene op, for så tager det sin tid at blive færdig, og de mange store problemer om skattereformer o. s. v. synes jeg det vil være rigtigt at lade ligge. Det ærede medlem var dog inde på en tanke, som jeg vil tage op. Han sagde noget om, at det private initiativ skal have gode muligheder for at arbejde. Det er jo netop det synspunkt, der ligger bag et lovforslag som dette. Det karakteristiske ved dette lovforslag er, at man vil give det private initiativ en hjælp, men det private initiativ skal selv begynde. Der er ikke tale om, at staten skal foreslå det ene eller det andet, men at forslagene skal komme fra privat side, og så kan de pågældende, dersom de ønsker det, få en vis bistand fra det offentlige — dersom de ikke ønsker

det, kan de lade være. Jeg tror da også, at dette lovforslag er blevet opfattet på den måde hos dem, det særlig vedrører; i alt fald ved jeg — og det synes jeg er ganske interessant — at man på et møde, som Vestjysk Udviklingsråd har holdt, og hvor man har drøftet dette lovforslag, med en ganske enkelt undtagelse er gået ind for lovforslaget. Det er netop de mennesker, der har taget initiativet ude omkring, der her kommer og siger: vi vil være med.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann kan jeg i alt væsentligt være enig med, og jeg føler trang til på enkelte punkter at bekræfte noget af det, han var inde på. Det ærede medlem spurgte, om det var tanken, at der skulle være fuld forrentning af disse lån. Jeg mener, det står et eller andet sted, enten i lovforslagets motiver eller i min fremsættelsestale, at det er tanken, at disse lån skal betales med markedsrenten. Jeg tror, det må siges at være det rigtige. Det rigtige er jo ikke, at man skal støtte ved subventioner el. lign.; det rigtige er, at der skal skabes mulighed for, at der i disse dele af landet kan vokse industri frem, som kan konkurrere på lige vilkår med det øvrige land.

Det ærede medlem hr. Helge Madsen var ligesom det ærede medlem hr. A. C. Normann inde på spørgsmålet garantier eller lån. Jeg vil gerne bekræfte, at sådan som lovforslaget er bygget op, er det klart, at hovedformålet er, at der skal gives garantier. Der står, at der i særlige tilfælde kan gives lån, og derved er netop understreget, at det som hovedregel drejer sig om garantier; men er der særlige grunde, der taler for det, kan man altså i stedet for give et lån.

I anledning af de grænser for lånenes størrelse, der har været nævnt, vil jeg gerne gøre opmærksom på, at det jo er maksimumsgrænser, og at det i de enkelte tilfælde meget let kan tænkes, at man ikke overer at gå tilnærmelsesvis så langt.

Det ærede medlem hr. Helge Madsen var inde på, om man ikke skulle vente med lovforslaget. Jeg har egentlig snarere den modsatte fornemmelse. Jeg skal ikke lægge skjul på, at jeg kunne have ønsket, at dette lovforslag var kommet frem noget før, for vi har haft dette problem i mange år, og det er jo noget ejendommeligt, at vi

[Handelsministeren.]

i et så lille land som Danmark på visse tidspunkter kan have mangel på arbejdskraft i én del af landet og overflod af arbejdskraft i en anden del af landet. Der er noget underlig utilfredsstillende derved, og det forekommer mig egentlig, at det er på høje tid, denne lov kommer — og nu kommer den altså.

Meningen er jo netop, at nu må vi forsøge at gøre noget. Dette er kun en forsøgslovgivning, men lad os håbe, at den vil give sit bidrag til løsning af det spørgsmål, som nu engang er et dansk problem, nemlig dette, at vi har mangel på beskæftigelse i visse dele af landet, samtidig med at vi ikke i tilnærmelsesvis samme grad har det i andre dele af landet. Skulle denne lovgivning medføre, at der kommer en bedre beskæftigelse, og at der kommer gang i industrien i de dele af landet, som nu engang står noget tilbage i industriel udvikling, vil jeg anse det for at være et meget stort gode.

Peter Nielsen: Det er måske værd at understrege, at den her foreslåede lovgivning ikke er noget, som en regering vil påtvinge befolkningen af socialistiske grunde. Dette lovforslag er fremkaldt af, at der i de pågældende egne over for samfundsmagten er rejst krav om under en eller anden form at gribe regulerende ind, og dette krav er rejst fra alle dele af befolkningen i disse områder.

Det har bedrøvet mig en del at se den politiske uenighed, der i dag har været om dette lovforslag. Når man rundt omkring de steder, hvor man er klar over problemerne, taler sammen om dem, laver udvalg, forbereder et arbejde, er der fuldkommen enighed uanset erhverv og politisk opfattelse — og vi kan såmænd også godt tage ideologiske synspunkter med. Det havde i hvert fald været mest rimeligt, om de to oppositionspartier, som altså erkender, at problemet eksisterer, havde anvist andre veje. Nu vil man blot sige til de lokale udvalg, der er dannet rundt omkring, og som er parat til at tage fat: ja, gå bare i gang med arbejdet, I er om-bølget af det ærede medlem hr. Lorentzens sympati, og I får moralsk støtte af det ærede medlem hr. Fanger.

Hvad man så ellers skal lave? Ja, det bliver ikke nemt at regne ud. Men skyldes det ikke også i nogen grad, at man ikke har været i tilstrækkelig kontakt med folk fra de egne og ikke virkelig kender problemerne? For det, der er meningen f. eks. med de rådgivende konsulenter, er jo ikke, at der skal gå en eller anden og føre kontrol med de virksomheder, der eventuelt bliver oprettet ifølge denne lovgivning. Det, der er baggrunden, er, at man har erfaring for, at der i disse områder findes mange mennesker med virketrang, med lyst til at sætte en produktion i gang også inden for ganske bestemte nye områder, men at disse mennesker kan stå noget famlende, ikke har den fornødne tekniske kundskab til at undersøge, om en sådan produktion er mulig. Jeg tænker bl. a. på den rigdom, der ligger i vore moser. Det er ikke alene til tørv og brændsel, disse rigdomme kan bruges; der er også tale om saltforekomster o. lign. På de egne er der mange folk, som har lyst til at gå i gang, men en tilbunds-gående undersøgelse af, om der er mulighed for en sådan produktion, er selvfølgelig nødvendig.

Jeg er som sagt ked af, at vi ikke kan opnå den samme politiske enighed her inde på Christiansborg, som man har ude i landet.

Lad mig sluttelig tilføje følgende. Der er tale om, at staten skal hjælpe med til at gøre disse egne industrimodne bl. a. ved bedre trafikmidler o. lign. Vi har i disse egne, det må siges i sandhedens interesse, mødt uhyre megen velvilje; der er sket meget for at gøre disse egne industrimodne, og jeg håber, denne velvilje vil vare ved. Men jeg vil gerne understrege, for at der ingen misforståelse skal være, at der i disse egne er virkelig industrimodne arealer, selv om der altså mangler visse ting i visse egne. Men der er navnlig i de egne, hvor den største arbejdsløshed findes, så mange industrimodne arealer, at det kun er investeringerne i selve industrierne, vi mangler for at komme i gang.

Lorentzen: Den højtærede handelsminister sagde, at dette lovforslag, når det engang bliver til lov, jo ikke er en lov, man vil påtvinge befolkningen. Nej, det er nok meget rigtigt, men handelsministeren er sikkert en god psykolog, og så må han

[Lorentzen.]

formentlig erkende, at ét er, at man ikke direkte vil påtvinge befolkningen at benytte loven, noget andet er det, når man står med en statsgaranti og med pengene i kassen; så er det et stort spørgsmål, om man ikke kommer til at påtvinge folk noget, som er usundt for landet. Så risikerer man, at det bliver de udelige, der kommer til at starte og derved påfører staten de store tab, medens de duelige måske holder sig beskedent tilbage og en skønne dag står uden noget egentligt erhverv, fordi de ikke kan komme til for de andre, der møder med den store statsstøtte.

Må jeg dernæst have lov at sige: jeg har aldrig sagt, at staten ikke er god for sin garanti. Jeg er ikke i tvivl om, at den mand, der kommer med statens garanti, kan opnå lån lettere og nok også billigere end den mand, der kommer uden statens garanti, men det anser jeg ikke for nogen fordel, thi den mand, der kommer uden statsgaranti, er der ti gange mere rygrad i, og det er også den mand, der en dag laver det store.

Den højtærede handelsminister kender sikkert forholdene ude i verden og ved, at et land som Schweiz har den fineste småindustri i hele verden; den ligger på landet, og den er kommet til uden statsstøtte af nogen art, men har vundet en styrke og et omfang, som alle andre lande må se på med midsundelse. Netop denne småindustri er skyld i, at den schweiziske valuta ikke er en svag, men en stærk mønt, der står i pari rundt omkring i verden.

Så spørges der: kan man ikke finde andre veje? Jo, man kunne måske finde en vej, men det må være over skattelovgivningen, f. eks. ved at bemyndige finansministeren til at skabe skattebegunstigelser for begyndende industriforetagender i sådanne egne, hvor der trænges til en industri. Det skal jeg ikke blande ind i debatten, for det ligger uden for det område, jeg her skal beskæftige mig med.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann spurgte, om venstre ikke var gået med til at støtte både landbruget og fiskerierhvervet. Jo, det er venstre, men det ærede medlem, der jo ikke er nogen novice på det økonomiske livs område, kan formentlig meget vel se, at der er en kæmpeforskel på at give støtte til en grundforbedring eller til et stats-

husmandsbrug, hvor værdierne trods alt er til stede generation efter generation, og så at give lån til et stort industriforetagende, som kan ligge død et halvt eller et helt år efter. Der er en meget væsentlig forskel på de to ting.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann var også inde på spørgsmålet om den bank, der er ved at starte med 60 mill. kr. i aktiekapital. Må jeg i denne forbindelse minde om, at det er tanken, at danske sparekasser skal tegne sig for 10 mill. kr. af denne aktiekapital. Det er jo sikkert en aktiekapital, der kan komme ud i nogen risiko, men det må man finde sig i, når man vil gå den vej, og jeg finder, at den vej er langt bedre at gå end den vej, der er anvist i det foreliggende lovforslag.

Det ærede medlem er naturligvis ikke blind for, at jeg heller ikke principielt er modstander af konsulenter. Jeg kender mange konsulenter, der er udmærkede, og jeg kan godt tænke mig en industri, der beder om en konsulent til maskiner og en og anden ting, men konsulenter, der skal vejlede økonomisk og fortælle, at sådan og sådan skal det gøres, så når man det rigtige resultat, det gælder til Wandsbeck blandt de folk, der betyder noget. Spørg lederne ude i det private erhvervsliv, om de har haft konsulenter til at økonomisere og anlægge deres virksomhed. Jeg skal ikke nævne navne, men prøv at gå til dem og spørg, om de har haft nogen fordel af det.

Men jeg skal anerkende, at det ærede medlem hr. A. C. Normann tog forsigtigt på sagen; han talte så sagte om den, at det næsten var umuligt at høre, hvad han sagde. Man forstod, at han famlede sig frem, for princippet i lovforslaget falder egentlig ikke så forfærdelig godt i tråd med det ærede medlems økonomiske indstilling og hans natur; men nu er han jo ordfører for det radikale venstre, der er medlem af regeringen, og derfor var han lidt usikker.

Hvordan jeg skal karakterisere det ærede medlem hr. Helge Madsen, er jeg ikke klar over; det må være usikkerhed i anden potens. Men jeg kan meget vel forstå, at det ærede medlem kan være usikker i anden potens, når jeg betænker, hvad hans partifæller, de højtærede ministre i den nuværende regering, har udtalt blot i de allersidste år. Jeg må bede om lov til at citere et par ting.

[Lorentzen.]

Den højtærede fiskeriminister — ja, han er jo ikke nem at få ram på; der er ingenting, der gør indtryk på ham — sagde den 15. januar 1957, da han endnu som det ærede medlem hr. Oluf Pedersen talte om grundforbedring som sit partis ordfører:

„... at jeg er imod det, at jeg vil advare imod, at man vedtager lovforslaget.“

Det var en ret blid udtalelse, men vi kan faktisk blive ved, og vi kan så tage det ærede medlem hr. Oluf Pedersens udtalelser, dengang forslaget om staldhygiejne var til behandling den 2. april 1957:

„Ud fra retsforbundets principielle stilling til statsfinansiering vil vi gå imod det foreliggende lovforslag.“

(Stats- og udenrigsministeren [H. C. Hansen]: Og venstre?). Den højtærede statsminister må gerne afbryde mig, det anser jeg kun for en behagelighed, men han må vide, at det ærede medlem hr. Oluf Pedersen nu er medlem af regeringen ... (Stats- og udenrigsministeren [H. C. Hansen]: Det ved jeg!). Det var godt. (Stats- og udenrigsministeren [H. C. Hansen]: Hvad gjorde venstre ved staldhygiejnen?).

Formanden: Jeg henstiller, at man ikke afbryder.

Lorentzen: Jeg kan desværre ikke opponere mod formandens afgørelse.

Det ærede medlem hr. Søren Olesen, nu den højtærede minister, sagde den 1. februar 1957 — det var under behandlingen af lovforslaget om konjunkturforskning —:

„I samme grad man har udvidet statslånets område, er vanskelighederne på det fri lånemarked blevet større til skade for erhvervene.“

Og den samme højtærede minister sagde den 25. januar 1957 — dengang talte han jo meget ofte som ordfører for sit parti —:

„Vi mener, at hele udlånsvirksomheden fra statens side har ført os ud i et økonomisk uføre, som vi ikke kan fortsætte med.“

Jeg håber, at den højtærede minister vil gøre sin indflydelse gældende i regeringen i så henseende.

Fanger: Det ærede medlem hr. Peter Nielsen sagde, at det ikke var meningen, at der,

når virksomheden var etableret, skulle føres tilsyn, men i lovforslagets § 8 står der:

„Låntagere er, så længe statsgaranti eller statslån i ejendom eller maskiner løber, pligtige at lade virksomheden underkaste det regnskabsmæssige og tekniske tilsyn, som måtte blive forlangt af handelsministeriet.“

Der vil således være basis for mange tilsyn, og det skal vel være ofte.

Så blev der spurgt, om vi havde noget at give befolkningen i disse egne. For mit vedkommende pegede jeg på alle de områder, hvor staten er afgørende med hensyn til investering, og jeg nævnedes alle vejene, trafikforhold, telefon o. s. v. og hele undervisningen. Der var noget at gøre fremefter, dér havde staten et stort ansvar, og dér var man bagefter.

Endvidere er der spurgt om, hvorvidt statsgaranti ikke er langt at foretrække for statslån. På et sådant område som boligbyggeriet vil jeg tro, at hvis man først når til et ensartet huslejeniveau, vil staten uden større risiko kunne påtage sig garantien for tredjeprioriteterne. Men der er stor forskel på at starte industrier og at starte boligbyggeri. På industriens område vil under de nuværende låneforhold statsgaranti være lig statslån, og risikoen vil være lige så stor. Når først virksomheden er kommet i gang og man så kommer og melder: nu er kassen tom — hvad så? Det er et problem, som mange banker har lidt under, for enten vil det sige nye penge ud eller også likvidation, og det har for mange banker været begyndelsen til deres egen undergang.

Det er rigtigt, at teknikkens fremgang navnlig på trafikområdet har gjort, at det for de fleste industriers vedkommende vil være lige så let at anbringe dem i de områder, vi her taler om, som andre steder. Tidligere var det ofte således, at man måtte lægge industrierne enten dér, hvor råmaterialerne var, eller dér, hvor afsætningscentrerne var, men på disse områder er man blevet uafhængig. Selvfølgelig vil der ikke være det mindste i vejen for, at vi i Vestjylland havde en urindustri som i Schweiz; det vil bare mangle på dygtighed og alt det, der hører med hertil; det er noget, der indarbejdes gennem menneskealdre, men principielt vil der ikke være noget i vejen derfor.

Endelig har jeg med hensyn til et nyt kre-

[Fanger.]

ditinstitut sagt: skal vi ikke prøve at se, hvad det kan udrette?

Der kommer jo en ting til ind i billedet, som måske nogen vil nævne: at bankerne i de vanskeligt stillede områder mangler kapital, og her kunne jo nationalbanken gøre et arbejde ved at tillade belåning af obligationsbeholdningerne eller inden for andre områder at give større kredit til bankerne. Vi kender jo alle de betydelige restriktioner, som nationalbanken har pålagt de enkelte banker, foruden banklovens bestemmelser, og en lempelse på disse områder ville være forholdsvis let; så ville vi fortsat bevare det lokale initiativ, og vi ville have det således, at de lokale banker kendte de enkelte mennesker og vidste, hvem de kunne have tillid til, og hvem de skulle afvise.

Jeg håber, at det nye kreditinstitut ikke bliver et stort institut, som skal ligge her i København, og hvor man skal stille sig op i kø og helst have en minister eller en folketingsmand med, når man skal ansøge om lån, men at det snarere bliver således, at de lokale banker, når de ikke selv kan klare opgaverne, henvender sig til instituttet, og at det bliver på deres ansvar, lånene bliver givet.

A. C. Normann: Jeg har lige et par bemærkninger til det ærede medlem hr. Lorentzen. Vi synes at være nået frem til, at han, der i første omgang var betænkelig også ved den tekniske rådgivning og bistand, nu indser, at det er en naturlig statsopgave at hjælpe erhvervene i så henseende, og at alle erhverv i stor udstrækning gør brug heraf. Hvis det ærede medlem tænker sig om, tror jeg, han vil erkende, at alle de statslaboratorier og lignende institutioner, vi har, viser det.

Det, som får mig til at komme med denne replik, er, at det ærede medlem brugte et stærkt nedsættende udtryk om økonomisk vejledning. Jeg tror faktisk, forholdet er det, at intet menneske, selv det mest liberalistiske, kan have noget som helst imod, at staten giver økonomiske råd og vejledning til dem, der selv kommer og spørger om råd. Jeg tror, det er helt forkert, når det ærede medlem så stærkt slår fast, at det kender man ikke til, og det har man ikke haft før. Så vidt jeg ved, er f. eks. Hedeselskabet, der

i høj grad er statsunderstøttet, et eksempel på, at man meget ofte giver nyttig og meget stærkt udnyttet økonomisk vejledning ved forskellige projekter. Jeg kan ikke begribe den tankegang, der får mennesker til at sige, at staten, hvor den er i stand til på et vigtigt erhvervsområde at give vejledning, ikke skulle gøre det.

Citaterne af den højtærede fiskeriminister er også en ting, jeg sidder og morer mig over, men jeg tror nu ikke, ministeren i dette tilfælde skal tage citaterne fra retsforbundets tidligere udtalelser så forskrækkelig alvorligt. Hvis vi gik vore forhandlinger for en årrække igennem, tror jeg, eller rettere jeg er sikker på, at så ville vi, for så vidt angår disse former for statslån, som også venstre-regeringen har gennemført i sin tid, kunne finde en række glimrende citater fra fremragende oratoriske venstreindsatser for statslån til lignende formål som dem, der her er tale om.

Jeg kan i og for sig godt forstå den frygt og den betænkelighed, der er kommet til orde i de ærede medlemmer hr. Lorentzens og hr. Fangers udtalelser, når de ængstes for, at det, når staten skal have med et erhvervsområde at gøre, bliver de udelige, der kommer til at starte; det var det udtryk, det ærede medlem hr. Lorentzen anvendte. Jeg har også tidligere advaret imod, at staten skal være initiativtager i noget erhvervsforhold, som dog trods alt er mest egnet for privat initiativ; men jeg synes ikke, at man på dette sted behøver at være så ængstelig, for det er dog således, at der stadig væk ligger en betydelig risikomargen ud over den, staten er med i. Man kan for det første maksimalt låne de 90 pct.; det er muligt, det tal er lidt for højt, men jeg antager, at der kun vil blive givet så meget i særlige tilfælde, således forstår jeg den højtærede handelsminister. For det andet må man erindre, at en meget stor del af de midler, der er nødvendige for at igangsætte de virksomheder, der her er tale om, vil blive anbragt i maskiner og tilbehør, hvor der ikke kan lånes slet så meget af staten, men hvor betydelige private midler skal være til rådighed; og endvidere er der driftsmidlerne, hvor man enten er nødt til at møde med pengene selv, eller hvor man er nødt til at have de banker

[A. C. Normann.]

med på råd, hvis administrationsevne og evne til at vurdere dette forhold også de ærede medlemmer hr. Fanger og hr. Lorentzen har tillid til.

Det ærede medlem hr. Lorentzen svarede ikke direkte på mit spørgsmål, om venstre har ændret sin stilling over for statslån til erhvervslivet i al almindelighed. Jeg synes, det var berettiget at spørge om det, for noget af den forargelse, han lod komme til orde i sin tale ved at stille det op i det principielle plan — det ærede medlems tale om socialisme kontra liberalisme og alt det dér — berettigede mig virkelig til at tro, at venstre nu var inde i et lignende hamskifte som det, det konservative folkeparti gennemgik for et års tid eller to siden; men det skulle altså glæde mig, hvis det ikke er rigtigt.

Det ærede medlem klarede mit spørgsmål med at sige, at der er en betydelig forskel mellem de former for statslån til erhvervslivet, som vi kender, og lånene til industri, fordi industrivirksomheder jo kan ligge døde et halvt år efter, at de er startet. Jeg synes ikke, at det indicerer nogen principiel forskel. Det samme må vel gælde og gælder vel mange håndværksvirksomheder og også fiskerivirksomheder. Det er ikke mere end få dage siden, at venstre var med til at stemme for statslån til fiskeriet på Færøerne, hvor det meget ofte drejer sig om investering i meget store og meget dyre kuttere. Jeg kan ikke et øjeblik tro, at venstre virkelig har den opfattelse, at der ikke skulle knytte sig nogen risiko for staten dertil. Det tror jeg venstre må erkende at der gør. Derfor ser jeg heller ikke nogen principiel forskel mellem sådanne statslån og statslån til industri, hvor der er tale om nyvindinger og beskæftigelsesformål i områder af landet, hvor beskæftigelse har været meget vanskelig at tilvejebringe. Jeg synes tværtimod, der kan være meget mere, der understreger betydningen af det initiativ, der tages her, end på så mange andre områder.

Helge Madsen: Den højtærede handelsminister sagde før til mig, at jeg havde bedt om, at lovforslaget måtte vente, men det kunne ikke vente. Nej, det, jeg har beklaget mig over — jeg har muligvis udtrykt mig forkert — er, at vi får en så stor sag, som dette dog må siges at være, med så kort varsel. Jeg mener ikke, at jeg kan nå at sætte mig forsvarligt ind i den, og derfor spurgte jeg, om det dog ikke kunne vente. At de derude ikke kan vente, er et alvorligt problem også for os; det er derfor, vi beskæftiger os med det og ikke bruger tiden til at svare på det ærede medlem hr. Lorentzens venligheder.

Alfred Jensen: De taler, der har lydt fra venstres og de konservatives side her i dag, er absolut ikke udtryk for, at man betragter vanskelighederne med den alvor, de fortjener. Man bør dog tage i betragtning, at mens vi her diskuterer, hærger arbejdsløsheden de områder, der ikke har fået den industrielle udvikling, de erhvervsvirksomheder, der er brug for. Virkeligheden er jo den, at tusinder og atter tusinder i disse kommuner ikke har nogen mulighed for at finde sig en eksistens, og at de nye, der kommer, ej heller har nogen mulighed for at sikre sig en livsførelse derude, og enhver ved jo, hvor vanskeligt det er at slå sig ned andre steder. Også dér har man arbejdsløshed, også dér har man boligmangel; mange gange er der ligefrem spærret af.

Under sådanne omstændigheder kan man naturligvis godt diskutere, om det er socialisering, om statslån fremmer udviklingen, eller om man skal have en konsulentvirksomhed, men det forekommer mig, at det er en mærkelig diskussion at føre, når man behandler et så alvorligt samfundsproblem. Man kan anbefale skattelettelser og lignende, men enhver ved jo, at det ikke har løst problemet; enhver ved, at alt, hvad der er sat ind i de senere år, faktisk har været virkningsløst, og at man, hvis man vil gøre noget for at fremme

[Alfred Jensen.]

erhvervslivet, for at hjælpe de mennesker, der praktisk taget socialt rådner op derude, må finde frem til nye veje, nye midler. Det er der ikke givet udtryk for i denne debat, tværtimod. Man lader, som om det er et spørgsmål, man kan se stort på, som folketinget kan være ligegyldigt over for og roligt rejse på ferie fra.

Det ærede medlem hr. Peter Nielsen sagde, at man har haft krav udefra om at gribe regulerende ind, og derfor møder regeringen med dette lovforslag. Ja, det er jo sandheden. Man har krævet, at der bliver grebet ind for at rette op på forholdene, og det er også klart, at det er fra arbejdere og småkårsfolk, kravene om en sådan indgriben, en sådan regulering har lydt stærkest. Så er spørgsmålet for os bare, om det, der her ligger på bordet, virkelig er den regulerende faktor, man har ønsket, den regulerende faktor, der skal til. Det ærede medlem hr. Peter Nielsen sagde noget om, at man havde mødt uhyre megen velvilje. Jeg er bange for, at der er mere velvilje i dette forslag, end der er realiteter.

Jeg beklager meget, at man ikke har taget stilling til alle de spørgsmål, jeg har rejst i denne forbindelse. Enhver kan da vist godt se, at hvis man skal råde bod på den skævhed, der er her, hvis man skal sikre, at der sker en ændring, er staten nødt til at gribe ind med andre midler; ellers kommer man ingen vegne. Man kan stå her og mane det socialistiske spøgelse frem, så meget man vil. En kendsgerning er, at det samfundssystem, vi har, den politik, der har været ført, ikke har løst problemet, men de pågældende medborgere må have krav på, at det bliver løst. Man kan godt gøre sig klart, at i det lange løb finder befolkningen, arbejderne, sig ikke i en tilstand, hvor 10 pct. af arbejderne skal gå uden arbejde det ene år efter det andet, og hvor spildte erhvervsmuligheder kan noteres dag for dag. Derfor synes jeg, at man skulle diskutere og behandle dette spørgsmål med større alvor end den, der har været lagt for dagen her i dag.

H. K. Sørensen: De bemærkninger, der er vekslet her i dag, har ikke kunnet undgå

at interessere dem meget stærkt, der fra barndommen af har været velbekendt med de muligheder, der gemmer sig i de tyndt befolkede egne, der ingen industri har. De er i lovforslaget også skildret som de egne, industrien ikke har placeret sig i, idet den hovedsagelig har lagt sig i den østlige del af landet og i de større byer. Det forekommer mig, at man i diskussionen her har manglet en sondring mellem de hovedlinjer, man må anlægge. Det ærede medlem hr. Fanger har peget på, og det er formentlig noget, som alle de ærede ordførere kan være enige i, at det først og fremmest måtte være en opgave for staten at tilvejebringe betingelsen for en udvikling af disse egne ved at skaffe dem den samme adgang til undervisning, som findes i de øvrige egne af landet, altså de egne, som industrien er søgt hen til.

Man må også passe på — og jeg synes, det må trækkes stærkt frem, at det må være noget, alle ser ens på — at man ikke kommer til at kæmpe mod en naturgiven udvikling. Det er dog først og fremmest det, der må slås fast, for derimod strider jo selv en stor indsats fra statens side forgæves. Det tænker jeg også, at alle, der for øjeblikket rundt omkring i disse egne sætter arbejde og tid ind på at finde opgaver, vil være enige i. Det er blevet sagt — og jeg tror, det specielt var af ordføreren for socialdemokratiet, det ærede medlem hr. Peter Nielsen — at der var mange ideer, der ventede på løsning, virkelige ting, man havde planer om.

Det er mig bekendt, at man i et par af Danmarks provinsbyer i årevis, endda i tiår, ikke fra bankside har kunnet finde ideer, der var teknisk og økonomisk forsvarlige. Man har måttet lyse med lygte for at finde sådanne ideer. Ja vel, det er lykkedes i nogle tilfælde, men bemærkelsesværdigt er det, at der næsten ikke er afvist nogen. De enkelte forslag, der er kommet frem og som man har afvist, har alle kunnet være enige om slet ikke byggede på synspunkter, som lå blot i nærheden af det teknisk og økonomisk forsvarlige. Jeg tror, det er værd at pege på, at det i virkeligheden er befolkningens eget initiativ, der i flere år har manglet. Så kan man begynde at diskutere, hvorfor dette initiativ ikke kommer til udfoldelse, og det kan naturligvis give anledning til en meget stor debat om de forhold,

[H. K. Sørensen.]

hvorunder industrien skal drives her i landet. Det skal jeg ikke komme ind på ved denne lejlighed.

Men jeg mener, det er af betydning at tage en anden sondring med hensyn til udformningen af det foreliggende lovforslag frem, nemlig om denne egnsudvikling skal foregå enten med store foretagender — man kan måske sammenligne med Cheminova, som på det sted, hvor fabriken nu indrettes, udnytter den salthorst, der forefindes — eller man tænker sig, at man ved stimulering af det latente initiativ, som findes — for det findes nemlig — ved at byde det særlige fordele kunne få den udviklingsmåde frem, der er naturlig, og som gennem hundreder af år har fundet sted.

Vi tænker særlig på Nord-, Vest-, Midt- og Sønderjylland. Det er jo det, der har relation til, om det foreslåede egnsudviklingsråd i virkeligheden skal have opgaver eller ikke skal have opgaver. Personlig mener jeg, at det kun kan få opgaver inden for et grænseområde, der ligger mellem de store foretagender og de mindre.

Vi ved alle, og det påpegede den ærede ordfører for venstre også, at dansk industri som regel begynder i det små. De eksempler, der kan føres frem fra de sidste 5-10 år, viser det klart og tydeligt. Alle fra Jylland vil vide, hvorledes Danfoss, Lego og en række andre foretagender er vokset frem. Det er også bemærkelsesværdigt, at ingen af disse har manglet støtte undervejs. De har kunnet vokse frem, blot manden og ideen var der.

For den art industri er egnsudviklingsrådet ikke nødvendigt. For de større foretagender, eller hvis en stor københavnsk industrivirksomhed skulle lægge en filial i Vestjylland, hvad man også har talt om i denne diskussion, ville det såmænd heller ikke være nødvendigt. Jeg synes i og for sig, at en af de virkelig store anker mod dette råd er, at det kun kan tænkes at træde i virksomhed til nogen nytte inden for et lille bitte grænseområde. Ellers kan det vist meget let komme ind under „Parkinsons lov“, og det ville jo være temmelig kedeligt, hvis det for at få noget at bestille skulle forcere en udvikling frem, som stred mod de naturgivne omstændigheder.

Der kan være tale om at komme den

naturlige udvikling af industrien i de tyndt befolkede egne til hjælp, men man skal snarest gøre det på den måde, at man giver den visse fortrinsskattedmæssigt — eller hvorfor ikke til syvende og sidst en vis automatisk adgang til en garanti, en hjælp, der skal være betinget af, i hvor høj grad initiativtageren, hans venner og hans familie vover deres egne penge? Det er den fremgangsmåde, en hel del har længtes efter at anvende, når de skulle starte en industri.

Der er netop for øjeblikket ret store muligheder for at starte lettere industri mange steder i de vestlige og nordlige egne af Jylland og i øvrigt også både i Midt- og Sønderjylland. Pudsigt nok egner de bygninger, hvoraf der opgives en hel del for tiden og hvoraf endnu flere vil blive til rådighed, nemlig de gamle skoler, sig fortrinligt til let industri, og jeg ved, at mange omgås med tanken om at starte lettere industri dér. Dét kan der være tale om, at det ville være heldigt, at der var en institution, der kunne komme de lokale kræfter til hjælp, men slet, slet ikke i det omfang og ej heller på den måde, dette lovforslag foreskriver. Jeg har lyst til at sige, at det egnsudviklingsråd, der her er tale om, meget snarere vil hæmme udviklingen end bringe den fremad.

Handelsministeren (Philip): På en måde kunne jeg have lyst til at begynde med at takke det ærede medlem hr. H. K. Sørensen for hans indlæg, ikke fordi det gav nogen tilslutning til det lovforslag, der her foreligger, men det forekom mig, at der bag hans ord lå en helt anden fornemmelse og forståelse for disse problemer, end man har mødt hos de to andre ærede repræsentanter for oppositionspartierne.

Det er jo ganske rigtigt, at dansk industri normalt er vokset op fra det små, og det vil sikkert også inden for langt de fleste områder være tilfældet i fremtiden; men under sin vækst kan industrien jo støde på vanskeligheder. Kan man klare sig selv, så er der ingen, der pådutter én det offentliges hjælp. Kan man ikke klare det selv, ja, så er der altså her foreslået en vis mulighed for, at man kan få bistand.

Når det ærede medlem hr. H. K. Sørensen i denne forbindelse nævnte „Parkinsons lov“, synes jeg egentlig, det var lidt uret-

[Handelsministeren.]

færdigt. Hvis han har læst lovforslaget igennem, vil han have set, at det råd, der foreslås nedsat, er holdt inden for meget snævre rammer, og der er ikke foreslået ret mange medlemmer i det. Det er netop gjort, fordi vi her står over for noget, der er tænkt som et forsøg. Er der brug for det, kan det udvikle sig. Viser det sig, at der udefra ikke kommer noget initiativ, ikke er ønsket om bistand, ja, så bliver der ikke noget ud af det. Det er en fremstrakt hånd, som man kan tage imod eller lade være at tage imod. Lader man være med at tage imod den, er der ikke sket nogen skade. Men vi, som er gået ind for, at lovforslaget skulle fremsættes, har selvfølgelig gjort det ud fra den overbevisning, at der var brug for loven, og at denne hånd ville blive modtaget. Også det, jeg nævnte, da jeg sidst havde ordet, at de i Vestjylland i deres råd allerede har taget imod den og sagt, at de var glade for den, tyder jo på, at man mener at ville gøre brug af den.

Det ærede medlem hr. Fanger var på ny inde på mange spørgsmål. Lad mig om dem kun sige et par bemærkninger.

En lang række af de ting, det ærede medlem nævnte, kunne man jo for længe siden have gennemført på privat initiativ; man har også arbejdet ad de veje, men man har ikke arbejdet tilstrækkeligt til, at problemet med den ujævne fordeling af industri og beskæftigelse er blevet løst. Det er muligt, at det, hvis man ikke havde arbejdet ad de veje, var blevet værre, men man har i alt fald ikke nået målet. Lad mig tilføje, at det, der her foreslås, ikke er noget, der erstatter eller umuliggør de forskellige forslag, det ærede medlem har; det er noget, der supplerer dem, noget, der kan komme ved siden af. Jeg tror ikke, der er en eneste af de mange ting, han har nævnt, som ikke kan gennemføres, selv om dette lovforslag vedtages; det vil sige, at det er noget, vi kan overveje, og som man derefter, hvis man ønsker det, kan gennemføre på privat initiativ eller, hvor det forlanger offentligt initiativ, på offentligt initiativ ved siden af det, der her foreslås gennemført. Jeg kunne f. eks. tænke mig, at det vestudvalg, som jo er nedsat under arbejdsministeriet, sidder og overvejer nogle af de

ting, som det ærede medlem hr. Fanger nævnte.

Det ærede medlem hr. Lorentzen var på ny inde på spørgsmålet om betydningen af statsgaranti. Jeg har nu svært ved at forstå, at den ærede ordfører for partiet venstre netop i dette tilfælde går imod statsgarantier. Jeg kan ikke rigtig huske, hvor langt det ligger tilbage i tiden, at man begyndte med statsgarantier af interesse for landbruget; jeg mener, det går tilbage til 1875, men det kan være, jeg husker galt. I alle tilfælde ved jeg, at man årti efter årti har vedtaget diverse love, hvorved der er givet statsgarantier til landbruget, og jeg ved også, at det er en af de ting, der har været medvirkende til, at dansk landbrug har nået det høje stade, det indtager, og at den tekniske udvikling har kunnet trænge igennem inden for landbruget så hurtigt, som tilfældet er, og at intensiveringen er blevet så gennemgribende, som den er. Jeg tror, der er almindelig enighed om, at en lang række af de statsgarantier, der er givet over for landbruget i tidens løb, har været til den største gavn for dansk landbrug, og jeg ville også mene, at den garanti på 100 mill. kr., der nu er på tale over for landbruget til støtte for dets forskellige eksportarbejder, vil blive til gavn for dansk landbrug.

Med hensyn til en så speciel ting som staldhygiejne, som det ærede medlem var særlig interesseret i, kan jeg ikke dy mig for, dersom den højttærede formand tillader et citat, at nævne, at det ærede medlem hr. Peder Christensen (Rebild) ved behandlingen af sagen her i tinget udtalte (folketingets forhandlinger 1956-57 sp. 1841):

„Dersom man mener, at det er statens opgave at hjælpe denne gruppe borgere“ — altså de landmænd, der gerne vil have lån til staldhygiejne —

„på dette område, så kan man lige så godt gøre det ved at garantere for de mennesker over for de almindelige pengeinstitutter.“

Ja, netop, det er det, man kan gøre, og det er det, der her foreslås; nu er det ikke landbrugere, det gælder, der er industrifolk; men det kan dog vel ikke gøre en væsentlig forskel.

[Handelsministeren.]

Og dog, da jeg hørte det ærede medlem hr. Lorentzen, fik jeg næsten indtryk af, at statsgarantier er noget, der kan bruges over for landbruget, men drejer det sig om industrien, duer det ikke. Det ærede medlem var inde på den tanke, at garantier var usunde for landet, de ville føre til, at det var de uduelige, der kom til. Det er hårde ord at anvende. Jeg kom uvilkårlig til at tænke: hvem er det, der i den senere tid har fået garantier inden for dansk industri? Hvor er det, man har anvendt noget i den retning? Så kommer man jo til at tænke på Stålvalseværket, man kommer til at tænke på SAS, og man kommer til at tænke på blyminerne i Grønland. Jeg synes i alle tilfælde, det er meget hårdt om disse at sige, at her er eksempler på, at der er blevet givet garantier til de uduelige. Hvis det er tilfældet, må vi håbe, at der bliver givet mange garantier til uduelige i fremtiden, for det er dog noget af det, der har været med til at bringe dansk erhvervsliv frem.

Nej, jeg tror ikke, det er spørgsmålet om statsgarantier eller ej, som er afgørende, det er spørgsmålet, om det er de rette mennesker, der står bag ledelsen; men de rette mennesker kan undertiden komme et skub fremad, når de får en garanti og bliver hjulpet til en bedre finansiering og får lettet adgangen til at komme i gang.

Det foreliggende lovforslag har til hensigt, at de mennesker ude i landet, der har problemer og ønsker hjælp, kan få denne hjælp i form af en statsgaranti eller i form af vejledning og råd. Har de ikke brug derfor — og mange vil sikkert ikke have brug for det — kan de lade være; men hvis de har brug for det, ja, så er der som sagt mulighed for, at de kan få det herigennem. Det er helt overladt til den enkelte selv, om han vil gøre brug af de muligheder, lovforslaget giver, eller ikke, men vil han gøre brug heraf, er man altså indstillet på, hvis dette lovforslag gennemføres, at give en hjælp til dem, der har brug for det.

H. C. Toft: Fremsættelsen af dette lovforslag må vel ses ud fra den betragtning, at man mener, der i en del af landet er områder, som er forsømt, og som man gerne vil op-hjælpe. Det må da efter min mening være

den første opgave at undersøge, hvorfor disse områder er forsømt, og det får mig til at tænke på den del af landet, hvorfra jeg kommer. Det er nemlig min opfattelse, at det er samfundet og staten, der i allerhøjeste grad skal lægge grunden, således at erhvervene senere hen har mulighed for en videre udvikling på det grundlag, samfundet har skabt.

Efter det, der er nævnt i dag om at samfundet skal tage sig af veje, havnebyggeri o. s. v., synes jeg, der er grund til ved denne lejlighed at minde det høje folketing om, at det er 40 år siden, folketinget første gang vedtog at bygge Hanstholm havn. Havde man bygget den dengang, havde der deroppe været skabt grundlag for på det private initiativ grund at bygge virksomheder op, således at området ikke i den grad var blevet forsømt. Jeg vil derfor gerne benytte denne lejlighed til at minde folketinget om, at når man har et sådant forsømt område som det nordvestlige Jylland, har folketinget sit medansvar derfor.

Hvis folketinget imidlertid — forhåbentlig inden længe — vedtager at bygge Hanstholm havn færdig, er jeg ikke i tvivl om, at det private initiativ i overensstemmelse med de tanker, ingeniør Andreasen har givet udtryk for i sin pjece, vil udfolde sig. Ingeniør Andreasen siger, at det er det private initiativ, der skal til, og vi skal nok klare os selv, når blot vi ikke bliver forsømt i sammenligning med de øvrige dele af landet. Jeg synes, at folketinget ved at gennemføre byggeriet af Hanstholm havn, således at der bliver beskæftigelse til de mange, har mulighed for at hjælpe denne del af landet ud af den klemme, det er kommet i ved at være forsømt område.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Peter Nielsen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om et levnedsmiddelinstitut m. m.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2135, fremsættelsen i tidenden sp. 3963).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Viola Nørlov: Grunden til, at et levnedsmiddelinstitut tiltrænges så hårdt, er anvendelsen af de mange fremmede stoffer, der tilsættes føden. Den engelske Food & Drug Administration angav i 1952 antallet af midler, som er tilladt af Food & Drug, til at være 704. Af disse er 428 konstateret at være uskadelige. Der kan også opstå problemer i forbindelse med indpakning af levnedsmidler. Food & Drug Administration har således beskæftiget sig en del med plasticindpakningsmidler og har konstateret, at der findes 40 ønskelige og 50-60 uønskede typer. Plastikmidler til indpakning skal blødgøres. Der findes ca. 50 ønskelige, d. v. s. helt uskadelige, blødgøringsmidler, og 50-100 giftige. Det er noget, der får én til at tænke sig lidt om, hvad disse problemer angår.

Der må således være et stort behov for, at der fra flest mulige sider sættes ind for forskning med hensyn til alle disse stoffer for at få klarlagt, hvilke der er skadelige og hvilke uskadelige. Ikke mindst i betragtning af den forskelligartede lovgivning på disse områder inden for de forskellige lande og under hensyn til Danmarks stilling som fødevarerproducent må det betyde meget både for produceren og for industrien at få klarlagt en række problemer. Der er da også mennesker her i landet, der igennem længere tid har været vågne for denne sag, og det foreliggende lovforslag har været forberedt i flere år.

Den 26. august 1954 nedsatte indenrigsministeriet et udvalg, hvis opgave det var at overveje, om der navnlig til sikring af et videnskabeligt underbygget indseende med fremstilling af levnedsmidler og nydelsesmidler m. m. burde oprettes et særligt centralt institut. I oktober 1955 afgav udvalget betænkning, der dog ikke indeholdt noget udkast til lovforslag. Nu foreligger der altså et lovforslag, og efter dette skal levnedsmid-

delinstituttet bestå af 1) en institution til udførelse af levnedsmiddeltoksikologiske og dermed beslægtede eksperimentelle undersøgelser, og 2) et centrallaboratorium for levnedsmiddelkontrol m. v., hvori indgår statens praktisk-sundhedsmæssige undersøgelser og statens vitaminlaboratorium.

At vi må have et sådant institut, er der vist almindelig enighed om. Diskussionen vil komme til at stå om, hvorledes det skal være, og hvor meget arbejde der eventuelt vil kunne udføres af bestående laboratorier, men det er noget, man kan drøfte i et kommende udvalg. Når man, uden at være sagkyndig, fordyber sig i problemerne om et sådant levnedsmiddelinstitut og læser den betænkning, som er afgivet af det indenrigsministerielle udvalg, får man revideret sin barnelærdom grundigt, dette, at vi er en højt udviklet og meget oplyst nation. Tiden må være løbet fra os, siden jeg som barn lærte det i skolen. Danmark er et tilbagestående land på dette område, og vi må se at indhente det forsømte.

Jeg skal ikke gå i detaljer med de enkelte paragraffer, det er heller ikke formålet med en førstebehandling, men jeg vil lige pege på, at der er nævnt et levnedsmiddelnævn, og at det ikke under omtalen af sammensætningen af det er nævnt, at forbrugerne skal repræsenteres deri. Men i bemærkningerne til lovforslaget står det:

„Der foreslås oprettet et levnedsmiddelnævn, hvori de ministerier, der beskæftiger sig med levnedsmiddelspørgsmål, sundhedsstyrelsen, erhvervsorganisationerne og enkelte andre institutioner er repræsenteret. Levnedsmiddelnævnet skal have til opgave at forhandle de sundhedsmæssige, forbrugermæssige og erhvervmæssige spørgsmål, der står i forbindelse med gennemførelse af nye regler på levnedsmiddelområdet.“

I disse bemærkninger er altså nævnt de forbrugermæssige spørgsmål, og jeg vil regne med, at også forbrugerne vil komme med i levnedsmiddelnævnet.

Vi må have et levnedsmiddelinstitut ikke alene for at skabe tryghed i befolkningen, men også, som jeg allerede har sagt, af hensyn til vore store eksporterhverv, og jeg kan på mit partis vegne give tilsagn om en velvilig behandling af det foreliggende lovforslag.